

AINEVALDKONNAKAVA

Ainevaldkond: KUNSTIAINED

I Valdkonnapädevus

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujundamise esmane alus on äratada valdkonna vastu huvi ja seda järjekindlalt hoida. Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ning väljendub selles, et põhikooli lõpuks õpilane eakohaselt:

- 1) teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
- 2) loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;
- 3) mõtestab ja reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
- 4) mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
- 5) osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;
- 6) on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

II Ainevaldkonna õppeained ja tunniarv

Õppeaine	Tunniarv									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Kokku
Kunst *	3	3	3	1	1	1	1	1	1	
Folkloor				1						
Muusika	2	2	2	2	1	1	1	1	1	

*1. kooliastmes on tööõpetus integreeritud kunstiga ning omab ühist ainenimetust kunsti- ja tööõpetus.

III Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstiainete pädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtis ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt.

Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber:

1) kunste on vaja tõlgendada. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunsti ja muusika õppimisel on vaja toetada tõlgendamisoskust.

2) kunstid toetavad mitmekülgset loovust. Kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunstidega tegelemine põhikoolis toetab õpilooovust (uudsed tähenduslikud kogemused ja nende mõtestamine, uurimis- ja refleksioonioskused) ning argilooovust (fantaasia, maailma uudne mõtestamine enda jaoks, uudne toimimisviis igapäevaelus);

3) kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu. Kunsti ja muusika õppimine põhikoolis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole. Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel;

4) kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatu seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse kujunemist. Õppimine (sh musitseerimine ja visuaalkunst, kuid ka performatiivsete kunstide loomine) on sügavam, kui see toimub terviklikult nii keha kui ka vaimu ja eri meelte koostöös;

5) kunstiainete õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivseid oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

Kunsti ja muusika õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunstid rõhutavad kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuripärandil põhinevat kultuuriruumi identiteedi osana.

Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitavate kunstiteoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujunemist.

Praktiline loominguine tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunste eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust.

Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Kunstiainete uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine ja ühistes kunstiprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ja üksteise toetamise väärtustamist.

Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet.

Kunstiteoste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamustest lugupidamist.

Kunstiained teadvustavad inimese kui kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades.

Enesemääratluspädevus

Loovülesannetes saadav pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut.

Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine (vaadeldavad kultuurinähtused, kunstiteoste ja muusikapalade ainek ja sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti.

Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ja toetada oma identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus

Kunstides kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Kunstides saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada.

Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus

Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest, jms rääkimine, ulatudes lihtsast argikeelsest kirjeldusest ainespetsiifilise keelekasutuseni.

Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavara kasutamist.

Kunstides referatiivsete ja uurimistööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning juhib kasutama mitmesuguseid info esitamise viise (teksti, joonist, skeemi, tabelit, graafikut). Kunstiainetes tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlkides“ sõnumeid ühest keelest teise.

Matemaatikapädevuse, loodusteaduste ja tehnoloogiaalase pädevuse

arengut toetavad kunstides rakendatavad ülesanded, kus tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi; samuti analüüsida kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrrelda ja liigitada erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutada sümboleid.

Ettevõtlikkuspädevuse

kujunemist toetavad kunstides individuaal- ja rühmatöö, uurimuslikud ja probleemipõhised ülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelu nähtustega.

Kunstide valdkonnas on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, leidlikult valides sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima, võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega

Didipädevus

Kolmanda kooliastme lõpuks õpilane kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhtleb ja teeb koostööd erinevates digikeskkondades, osaleb digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel, käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust.

Ta on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti, järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Läbivad teemad

Läbivate teemade rakendamine

Teema „**Väärtused ja kõlblus**“ on kunstiainetele eriomane. Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel. „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ praktiliste loovtegevuste vältel kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi. „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

- 1-elukestev õpe ja karjääri kujundamine
- 2- keskkond ja jätkusuutlik areng
- 3- kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- 4- kultuuriline identiteet
- 5- teabekeskkond ja meediakasutus
- 6- tehnoloogia ja innovatsioon
- 7- tervis ja ohutus
- 8- väärtused ja kõlblus

IV Lõimingu korraldamine ainevaldkonnas

Lõiming ainevaldkondadega (kunst)

Põhikooli esimeses astmes klassiõpetajad integreerivad kunsti- ja tööõpetuse ainekava õppesisu ja tegevused üldõpetuslikku õppesse.

Ainete sisust lähtuvate seoste esiletoomine:

1. sotsiaalainetest lähtudes vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
2. emakeelest ja võõrkeeltest lähtudes arendatakse verbaalset väljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; kirjandusest lähtudes vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
3. loodusainetest lähtudes teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi;
4. matemaatikast lähtudes arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid).

Lõiming (tööõpetus)

Materjalid

Inimeseõpetus. Keskkond meie ümber. Asjade väärtus.

Loodusõpetus. Inimese elukeskkond, asjad ja materjalid. Loomad ja taimed inimese elus. Meelte kasutamine ümbritsevat tundma õppides (nägemine, kompimine); tuttavate materjalide omadused; tarbimise vastutustundlikkus.

Matemaatika. Mõõtmisvahendite kasutamine materjalil.

Töövahendid

Inimeseõpetus. Ohud tervisele.

Kehaline kasvatus. Õiged tööasendid.

Eesti keel. Teksti mõistmine kõnes ja kirjas.

Töötlemisviisid

Kunstiõpetus. Esemete vorm ja otstarve. Kujutamine, võrdlemine, kompositsioonid, ornament, värvusõpetus.

Matemaatika. Mõõtühikuid, mõõtmine, märkimine, geomeetrilised kujundid.

Loodusõpetus. Keskkond meie ümber. Asjad ja materjalid.

Inimeseõpetus. Ohud tervisele.

Eesti keel. Info ja ideede leidmine raamatutest ja Internetist. Õpetaja selgituste mõistmine.

Kavandamine

Kunstiõpetus. Kavandamine, kujutamine, võrdlemine, kompositsioonid, ornament, värvusõpetus.

Matemaatika. Geomeetrilised kujundid. Joonised.

Loodusõpetus. Loomad ja taimed inimese elus.

Inimeseõpetus. Keskkond meie ümber, kodu, kool jne, kaaslastega arvestamine, enesehinnangu kujunemine. Kodukohaga seotud rahvakultuur.

Eesti keel. Oma mõtete ning ideede selge ja arusaadav väljendamine; õpetaja selgituste mõistmine. Rahvaluule.

Muusikaõpetus. Laulupeotraditsioon ja -kultuur.

Töötamine

Eesti keel. Sõnavara rikastamine, arutlemine ja kirjeldamine; kuuldust ja loetust arusaamine.

Inimeseõpetus. Tööjaotus, kohusetunne ja vastutus. Ohud tervisele.

Toiduharidus

Inimeseõpetus. Asjade väärtus.

Matemaatika. Rahaühikud, hinna arvutamine.

Loodusõpetus. Asjad ja materjalid.

Inimeseõpetus. Tervislik eluviis.

Kehaline kasvatus. Riietumine, pesemine.

Tarbijaharidus ja keskkond

Matemaatika. Rahaühikud, hinna arvutamine.

Inimeseõpetus. Kulutuste planeerimine, vajadused ja võimalused.

Inimeseõpetus. Kodu, koduarmastus, kodu traditsioonid, kodused tööd, meeskonnatöö.

Käitumiskultuur

Inimeseõpetus. Hea ja halb käitumine, käitumisreeglid.

V Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Kunstivaldkonna ainete õpetamisel ja pädevuste hindamisel lähtutakse iga õpilase võimetekohasest arengust ja õpitulemuste saavutatusest. Hindamise aluseks on põhikooli riikliku õppekava üldosas sätestatu, põhikooli riiklikus õppekavas esitatud õpitulemused. Kunstivaldkonna õppeainetes on hindamise eesmärk toetada õpilaste arengut, innustada õpilasi isikupäraste ideede ja loovate lahenduste leidmisel ning suunata neid sihikindlalt õppima; suunata õpilaste enesehinnangu kujunemist, tekitada neis muusika-, kunsti- ja kultuurihuvi ning luua alus elukestvale muusika- ja kunstiharrastusele; suunata ja toetada õpilasi haridustee valikul kunstide valdkonnas. Hindamine annab tagasisidet õpilaste individuaalse arengu kohta ning on lähtekohaks järgneva õppe kavandamisel.

Hindamisel lähtutakse ainevaldkonnas taotletavatest pädevustest, mille keskmeks on:

1. õpilaste muusikaliste ja kunstialaste võimete areng;
2. teadmiste ja oskuste rakendamine muusitseerimisel ja kunstiloomingus;
3. isikupärane lähenemine loovülesannete lahendamisel.

Hindamisel väärtustakse õpilaste teoreetilisi teadmisi, püüdlikkust ja osalemist õppeprotsessis ning pingutust tulemuste elluviimisel. Hindamisel on oluline tunnustada lahenduste erinevusi ja väärtustada õpilaste isikupära.

Õpitulemuste hindamise vormid peavad olema mitmekesised, õpilaste arengut motiveerivad ja vastavuses nende õpitulemustega. Õpitulemusi hinnatakse numbriliste hinnetega ning sõnaliste hinnangute abil. Numbrilisele hindamisele lisandub suuline tagasiside. Nii sõnaliste hinnangute kui ka numbrilise hindamise puhul peavad õpilased teadma, mida ja millal hinnatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpetajapoolsed suulised sõnalised hinnangud ning numbrilised hinded peavad motiveerima õpilaste arengut kunstivaldkonnas.

Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist, lähtudes püstitatud õppeülesandest ning kehtiva õppekava sisust ja eesmärkidest. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead.

1.-2. klassis kasutatakse kujundavat hindamist ning kirjalikke sõnalisi hinnanguid poolaasta lõpus, 3. klassis hinnatakse õpilasi numbriliselt (1-5) trimestrite lõpus, 4.-9. kl klassis kasutatakse numbrilist hindamist (1-5) ning hinnatakse poolaasta lõpus.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste järgi võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil). Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, lähtudes õppest kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib olla sõltuvalt töö mahust erinev kaal. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste põhjal

Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on õppe jooksul oluline roll kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseusku ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta.

Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist. Õpitulemuste saavutamise toetamise kõrval keskendutakse kujundava hindamise vältel järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ja nii õppest kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardumine.

Kunsti õpetamisel juhendatakse õpilaste hindamisel kooliastmeti alljärgnevalt:

I kooliastmes hinnatakse:

1. oskust kasutada kunstimõisteid ning teadmisi lähiümbruse kunsti- ja kultuuriobjektidest;
2. oskust kasutada loovtöodes erinevaid töövõtteid ja tehnikaid, käsitsedes materjale otstarbekalt ja töövahendeid ohutult;
3. loovat, isikupärast ja säästlikku tegutsemist individuaal- või rühmatöös;

4. oskust väärtustada ja analüüsida enda ja kaaslaste kunstitöid, arutleda erinevate kunstinähtuste üle.

II kooliastmes hinnatakse:

1. teadmisi ja oskust arutleda visuaalse kunstiinfoga seonduvate nähtuste üle, kasutades kunstimõisteid, teadmisi lähiümbruse kunsti- ja kultuuriobjektidest;
2. osalemist loovas tööprotsessis, kasutades eneseväljenduseks erinevaid kunstitehnikaid ja materjale;
3. oskust kavandada ning kujutada nii vaatluse kui ka ideede põhjal;
4. loovat, sihipärast ja säästlikku tegutsemist individuaal- ja rühmatöös;
5. oskust väärtustada ja analüüsida disainiobjekte, enda ja kaaslaste kunstitöid, arutleda erinevate kunstinähtuste üle ümbritsevas.

III kooliastmes hinnatakse:

1. teadmisi Eesti ja maailma kunstikultuurist;
2. oskust kasutada kunstimõisteid ja teadmisi ümbritseva visuaalkultuuri, maailma kultuuripärandi ning nüüdiskunsti teemadel arutledes;
3. teadliku kunstialase ja kriitilise mõtlemise arengut, mis väljendub mitmekesiste loovülesannete lahendamises iseseisvalt või rühmatööna, enda ja kaaslaste kunstitööde analüüsimises;
4. teadmisi, oskusi ja ideid kasutada erinevaid kunstitehnikaid, seostada ning esitada oma kunstiloomingut ka tehnoloogiavahendite abiga;
5. oskust lahendada disainiülesandeid eesmärgipäraselt, rakendada kahe- ja kolmemõõtmelist kavandamist ja maketeerimist.

VI Õppekorralduse erisused

Õpe on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ning õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaks õppijaks ning loovaks ja kriitiliselt mõtlevaks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja vastutada oma õppimise eest. Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse õppekava üldpädevustest, kooli väärtustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning läbivate teemade ja lõimingu rakendamise põhimõtetest.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1. lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingat teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2. taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhata ja huvialadega tegelda;
3. võimaldatakse õpilasel õppida individuaalselt ning koos teistega, kasutades erinevaid õppemeetodeid ning arvestades õpilaste erinevaid õpistiile, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4. kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad õpilaste huvisid ning suurendavad õpimotivatsiooni, arvestades sealjuures õpilaste individuaalsust ja konkreetse klassi võimekust;
5. rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6. kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkond, virtuaalkeskkond jne; käiakse õppekäikudel, kontsertidel, teatrites, muuseumides, looduses, näitustel, raamatukogudes jne;
7. kasutatakse mitmekesist ja tänapäevast õppemetoodikat;
8. seostatakse õppesisu näidetega nii Eesti kui ka maailma kunstist ja rahvakultuurist;
9. leitakse tunnivälise loomingulise tegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, näituste kavandamine, töötoad jms).

VII Õppekeskkonna erisused

Õppekeskkonna kujundamisel lähtutakse riikliku õppekava alusväärtustest ning luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Kunstiainete pädevuse kujunemise eeldus on õppimist, loovust ning eneseväljendust toetav sotsiaal-emotsionaalne, vaimne ja füüsiline õppekeskkond, mis peab soodustama õpilase iseseisvust, olema kaasav, piisavalt struktureeritud ning eakohane, mis on loovuse ja originaalsuse arendamisel ning avaldumisel oluline. Nii füüsiline kui ka vaimne keskkond peab vastama õpilaste võimetele. Eriti tähtis on arvestada psühholoogilisi baasvajadusi.

Kunstiainete õppimise füüsilise õppekeskkonna tagab kool, võimaldades õpet ruumis, mis on varustatud kvaliteetsete, õpilastele kokkulepitud korras kättesaadavate töövahendite ja materjalidega vabaks kasutamiseks, et toetada valikute tegemise oskust ja loovat eneseväljendust. Õpe toimub ka autentsetes keskkondades, linnaruumis, kontserdisaalides, näituse-ja etendusasutustes, kooli ümbruses, paikkonna kultuuriasutustes ja mujal.

Kunsti õpetamiseks on vaja:

- 1) iseseisvaks ja rühmatööks vajalikku pinda eri formaadis tööde, ka suure formaadiga tööde tegemiseks;
- 2) 500-luksise päevavalgusspektriga valgustust tööpinnal ning käte ja töövahendite puhastamise võimalust;
- 3) reguleeritava kõrgusega molberteid või laudu koos joonistusalustega ning tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalust;
- 4) kunstiraamatuid, ajakirju ja teatmeteoseid;
- 5) videoprojektori, dokumendikaamera, foto-ja videokaamerate, arvutite, skanneri ja printeri kasutamise võimalust ning interneti ühendust.

AINEKAVA

Ainevaldkond: kunst

Õppeaine: 1.-3. kl kunsti- ja tööõpetus, alates 4. klassist kunstiõpetus

1. kooliastmes on tööõpetus integreeritud kunstiga ning omab ühist ainenimetust kunsti- ja tööõpetus. 4.-9. kl on kunstiõpetus ja tehnoloogia eraldi õppeained.

I Õppeaine kirjeldus

Kunsti õppeaine roll on innustada õppijat avastama ja kasutama oma võimeid kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunsti õppeaine tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mis on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks tähtis igaühele. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

Tööõpetust iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilaste füsioloogilises ja vaimses arengus. Õpilased saavad end käelise tegevuse kaudu väljendada ning kujundada teadmisi, oskusi ja kogemusi, mida on vaja töö kavandamiseks, planeerimiseks ja loomiseks. Tööülesandeid täites arenevad õpilastel motoorika, tähelepanu, silmamõõt, ruumitaju, kujutlusvõime ning iseseisvus otsuste tegemisel. Õpilastel kujuneb arusaam inimese kujundatud ja loodud esemelisest keskkonnast, selle materjalide mitmekesisusest ja vajadusest suhtuda ümbritsevasse säästlikult.

Ühistegevuses õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ja oma otsuseid põhjendama. See julgustab õpilasi väärtustama ning hindama enda ja teiste tööd, mõistma kodukoha kultuurilist mitmekesisust ning võrdse kohtlemise tähtsust. Kuna tööõpetuse tundide põhisisu on loominguline praktiline tegevus, täidab see aine ka emotsionaalselt tasakaalustavat ülesannet.

Tööõpetuses käsitletakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid, mis loob eeldused aineõpingute jätkamiseks II ja III kooliastmes.

II Teadmised, oskused, hoiakud

I kooliaste

Õpilane

- kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires;
- teab kujutiste kasutamise ja jagamise head tava;
- kavandab lihtsamaid ülesandeid disainis ja loomes kestlikult;
- teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi töid spontaanselt ning kavandades, kasutades eri tehnika- ja töövõtteid;
- kirjeldab lühidalt enda tööd ja tulemust;
- eristab esemelist keskkonda (materjale ja töövahendeid) ning töötab ohutult;
- mõistab materjalide säästliku kasutamise vajalikkust;
- leiab õpetaja abiga ülesandele loovaid lahendusi;
- töötab õpetaja juhendamisel üksi ja koos teistega rühmas;
- märkab õpetaja abiga seoseid teistes ainetes õpituga;
- tunneb oma pere ja kodukoha kultuuritraditsioone;
- saab aru tervisliku toitumise olulisusest;
- märkab sarnasusi ja erinevusi enda ning teiste töös, kirjeldab oma tegevust;
- saab aru puhtuse ja korra hoidmise vajalikkusest;
- tunneb rõõmu käelisest tegevusest ja õppes osalemisest.

II kooliaste

Õpilane

- tõlgendab visuaalseid kujutisi oma kogemuse ja õpitu piires;
- teab autorsuse üldisi põhimõtteid;
- kasutab õpetaja juhendamisel osalist disainimist probleemi lahendamiseks kestlikult;
- loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (animatsioon, video) kunstitöid nii spontaanselt kui ka uurides ja kavandades, kasutades ning põhjendades eri tehnikavõtteid ja kompositsiooni;
- analüüsib oma teost ja tööd;
- arutleb loodu üle, seostades loomingut oma kogemuse piires teiste eluvaldkondadega.

III kooliaste

Õpilane

- analüüsib õpetaja abiga enne kasutamist visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboteid;
- käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust;
- rakendab õpetaja abiga uurimismeetodeid teoreetiliste, kunstitööde või disainiobjektide loomisel;
- katsetab, julgeb eksida ja töö käigus langetada otsuseid õpetaja abiga;
- loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (animatsioon, video) kunstitöid ja väljapanekuid, uurides ning teadlikult kavandades, valides ja rakendades protsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnika- ja töövõtteid ning kompositsiooni põhimõtteid;
- analüüsib õpetaja toel loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt.

III Õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused I kooliaste (kunst)

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane

- uurib ja selgitab visuaalseid pilte, jooniseid ning sümboteid (nt õpetaja valikul: sildid, liiklusmärgid, kaardid, õpikute illustratsioonid, multifilmide ja arvutimängude pildiline külg, mänguasjade väljanägemine ja roll, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad) oma kogemuse piires;
- nimetab visuaalteose tähtsamaid tunnuseid, lähtudes ülesandest (tehnika, vorm, värv, kompositsioon, meeleolu, sisuelemendid);
- leiab muuseumis, galeriis õpetaja abiga näituse mõistmiseks vajaliku info;
- teab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
- uurib õpetaja abiga esemete vormi ja otstarbe seoseid;
- teab, kes on autor;

- ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju.

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane

- teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid spontaanselt, kasutades lihtsamaid tehnikaid ja töövõtteid;
- lahendab disainiprotsessi lihtsamaid ülesandeid, esitades nii verbaalselt kui ka visuaalselt oma ideede lahendusi.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane

- kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid (See oleks justkui.... See meenutab mulle....);
- kirjeldab ette antud küsimustele toetudes enda tööd ja mõtestab valminud tööd: mida ma tegin, kuidas ma tegin, miks tahtsin neid vahendeid kasutada, kuidas tulemusega rahul olen, mida õppisin?

Õpitulemused I kooliaste (tööõpetus)

Õpilane

- eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid;
- kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid;
- kasutab materjale säästlikult;
- toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust;
- saab aru suulistest või kirjalikest juhistest;
- töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel;
- arvestab ühiselt töötades kaaslasi;
- märkab esemetel rahvuslike elemente ja kasutab neid oma töös;
- toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta;
- hoiab oma töökoha ja töövahendid korras;
- toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta;
- viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemusest;

- märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töodes.

Õpitulemused klassiti (kunst)

1. klass	2. klass	3. klass
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Seostab omavahel raamatuillustratsioone ja teksti sisu. • Selgitab endale tuttavas keskkonnas (koolis ja klassis) kasutatavaid märke ja sümboleid ning nende tähendust. • Nimetab, mida näeb pildil, ruumilises teoses, audiovisuaalses teoses. • Nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid. • Kasutab vahendeid ja materjale säästlikult ja ohutult.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Võrdleb märke (liiklusmärgid, logod, embleemid, sümbolid jms) omavahel ja seostab märgi vorme, värve, kujutatut märgi tähendusega. • Tunneb ära tasapinnalised ja ruumilised teosed. • Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas õpitulemuste tasandil konkreetses klassis tuleks nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse). • Leiab teoses soojasid ja külmasid toone ning heledamat ning tumedamat tonaalsust.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Selgitab popkultuurist tuttavate tegelaste (koomiksist, filmist, animafilmist, arvutimängust, reklaamidest, mänguasjade) visuaalset isikupära ja karakterit. • Leiab lihtsamatelt joonistelt ja skeemidelt (sh toote etiketid, pakendid, dokumendid, kunstiraamatute reproduktsioonid) olulise ja vajaliku info. • Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse) • Nimetab lihtsamaid ruumi ja liikumise mulje loomise viise kahemõõtmelises teoses (nt kattumine, teravus, suurus,

• Korrastab enamasti oma töökoha. • Näitab teoselt autori nime. • Kirjutab oma tööle nime. • Küsib jäädvustatavalt luba enne filmimist või pildistamist.	• Teab mis on joon ja pind ning iseloomustab erinevaid jooni vastavalt omandatud sõnavarale. • Kirjeldab teoses suurussuhteid ja objektide paiknemist (ees, taga, üleval, all jne) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormi üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne). • Nimetab teoses nähtud kujundeid ja objekte, mis meenutavad tuttavaid kujundeid (ring, ruut, riskülik jne). • Toob näite tegevusest, kuidas ta asjakohaselt ja säästlikult kunstitarbeid kasutab. • Korrastab oma töökoha. • Eristab lihtsamate näidete põhjal tehisklikke ja looduslikke materjale (näiteks puit ja plastik). • Kirjeldab ühel otstarbel kasutatavate esemete peamisi tunnuseid (näiteks vorm, suurus, raskus, värv) ja arvab, mis materjalist ese tehtud on.	liikuvad poosid, liikumise faasid, kiirusjooned). • Nimetab põhivärve ja oskab segada teisi värve. • Kirjeldab tarbeeseme vormi, faktuuri ja otstarbe seoseid ja kooskõla. • Kirjeldab skulptuuri ja/või maakunsti teose suurust, mõõtmeid, värvi, ruumi selle ümber, vaadeldavust erinevatest külgedest, suurussuhteid ja materjali lihtsal viisil omandatud sõnavara piires. • Mõistab kunstivahendite säästmise ja raiskamise tagajärgi. • Kirjeldab kunstivahendite (näiteks paber, värv, savi) kasutamise erinevaid võimalusi ja viise. • Üldistab õpetaja abiga lihtsamal moel, millised on tavapäraselt ühe ja sama otstarbega esemed (vorm, materjal). Õpilane oskab anda sellele ka lihtsama selgituse.
---	---	--

	• Kirjutab oma näitusetööle nimesildi koos töö pealkirja ja muu õpitud infoga. • Leiab (virtuaal)näitusel muuseumis, galeriis või koolis teose autori, pealkirja ja näituse pealkirja.	• Ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju.
Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Teeb enamasti aktiivselt kaasa nii oma initsiatiivil kui etteantud ülesandeid. • Rakendab teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliiatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms) ja vahendeid. • Väljendab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöös.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (taimetrukk, sõrmemaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö jms) ja vahendeid enamasti isikupärasel viisil. • Järgib enamasti õpitud töö- ja ohutusvõtteid. • Märkab ühel ja samal otstarbel kasutatavaid esemeid, tuvastab nendest oma lemmiku ning põhjendab oma valikut.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel omandatud kunstitehnikaid (näiteks värvi pritsimine, erinevate materjalide trükk, diatüüpia, paberbatika, kollaaž, foto, ruumikunst, dekoratsioon jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning kombineerib neid omavahel (segatehnika, PVA-liimiga joonistamine, ruumiline maal, prügikunst jms). • Järgib õpitud töö- ja ohutusvõtteid. • Väljendab mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöös isikupära väärtustades.

	• Arutleb ja seostab värve tekkinud muljega ja valib esemele selle otstarbega sobiva värvitooni.	• Arvestab lihtsama tarbeeseme loomisel kindla kasutaja vajadustega. • Toob oma kogemuse pinnalt näiteid erinevatest igapäeva valikutest, oma eelistustest ja nende erinevatest tagajärgedest. • Esitab visuaalselt (teos, video, infoplaat, animatsioon, koomiks, mõistekaart jms) erinevate igapäeva valikute tagajärgi.
Refleksioon, analüüs ja kriitika • Kirjeldab visuaalteosel nähtavat (nimetab äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, värvid; mis see on, mida ma näen?) • Kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid - mida nähtu mulle meenutab, mis siin pildil toimuda võiks? • Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes oma töö valmimise protsessi - mida ja kuidas ma	Refleksioon, analüüs ja kriitika • Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades - nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi, milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?) • Kirjeldab küsimustele toetuses enda ja teiste loodud visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid - mida nähtu mulle meenutab? Mis teoses	Refleksioon, analüüs ja kriitika • Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat - nimetab, kirjeldab ja analüüsib visuaalteoseid (näiteks mis see on, mida ma näen, milline see on, kus see asub, kust seda kõige parem vaadata on, kuidas saad aru, et objekt liigub, kuidas tekitatud ruumi mulje, millisest materjalist, milline faktuur jne). • Kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid, meeleolu, toob näiteid ja võrdleb, põhjendab oma arvamusi -

tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida töö tegemisel nautisin? Millised raskused ületasin? Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes valminud tööd - mida ma oma töös näen?	toimuda võiks? Mis mind nii arvama paneb? Millist meeleolu see teos minus tekitab? Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida ma protsessi käigus õppisin?	mida nähtu mulle meenutab? Mis teosel toimuda võiks? Miks ma nii arvan? Millist meeleolu see teos minus tekitab? Miks? Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid ma kasutasin? Miks tahtsin just neid vahendeid kasutada? Mida protsessi käigus õppisin?
---	---	--

Õpitulemused klassiti (tööõpetus)

1. klass	2. klass	3. klass
- Nimetab looduslikku päritolu materjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid. - Kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke etteantud töövahendeid ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel. - Õpetaja abiga kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid.	- Nimetab ümbritsevas keskkonnas esinevaid tehismaterjale ja teab nende põhiomadusi ja kasutusalasid. - Valib õpetaja suunamisel õigeid töövahendeid, teab nende otstarvet ja mõistab ohutuse vajalikkust töötamisel. - Õpetaja abiga koostab kavandi ning kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid.	- Eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi. - Kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid. - Kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid. - Kasutab materjale säästlikult.

• Järgides õpetaja juhiseid kasutab materjale säästlikult. • Märkab õpetaja abiga õppega seonduvat igapäevaelust. • Jälgib õpetaja selgitusi ja töötab selle järgi. • Töötab õpetaja juhendamisel jälgendades esitatud töövõtteid. • Saab aru koostöö ja abistamise vajalikkusest. • Märkab õpetaja abiga rahvuslikke elemente. • Tutvub tervisliku toiduvalikuga. • Hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras. • Nimetab isikliku hügieeniga seotud tegevusi. • Õpetaja abiga viib oma töö lõpule. • Märkab ning nimetab positiivset oma töös.	• Kasutab materjale säästlikult ja arutleb selle vajalikkuse üle. • Toob õpetaja abiga õppega seonduva kohta näiteid teistest õppeainetest või igapäevaelust. • Kirjeldab suulist või kirjalikku juhust. • Töötab enamasti iseseisvalt õpetaja juhendamisel. • Arvestab ja aitab ühiselt töötades kaaslast. • Kasutab õpetaja abiga rahvuslikke elemente oma töös. • Arutleb tervisliku toiduvaliku üle. • Mõistab töökoha ja -vahendite korrashoiu olulisust ning hoiab oma töökoha ja töövahendid õpetaja juhendamisel korras. • Selgitab isikliku hügieeni ja tervise vahelisi seoseid. • Võrdleb kavandatud valmis tööga. • Märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.	• Toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust. • Saab aru suulistest või kirjalikest juhistest. • Töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel. • Arvestab ühiselt töötades kaaslast. • Märkab esemetel rahvuslikke elemente ja kasutab neid oma töös. • Toob näiteid tervisliku toiduvaliku kohta. • Hoiab oma töökoha ja töövahendid korras. • Toob näiteid isikliku hügieeni vajalikkuse kohta. • Viib alustatud töö lõpule ja räägib oma tööst ning tulemusest. • Märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes.
--	---	--

Õppesisu I kooliaste (kunst)

Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted
VISUAALNE KIRJAOSKUS	Igapäevane visuaalkultuur Logod, embleemid, sümbolid, sildid, liiklusmärgid, kaardid, tabelid ja infograafika, õpikute illustratsioonid, multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad. Raamatuillustratsioon, koomiks ja piltjutustus. Koomiksi tegelane ja karakteri disain (olulisemad tunnused, seos tegevuse ja iseloomuga). Teksti, tabelite ja illustratsioonide küljenduse põhimõtted (pealkirja, kuupäeva, autori, pildiallkirja ja teksti paigutamise üldised tavad ja põhimõtted) Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, mõõtmed Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne Geomeetrilised kujundid ja abstraheerimine Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.

	Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur Kunstižanrid: portree, maastik, natüürmort ... Kunstiajalugu, kunstnikud, teosed Eri stiilidest kunstiteoste näited kogu kunstiajaloo piires (nt Vana-Egiptuse seinamaal, Antiik-Kreeka vaasimaalid) Modernistlik maalikunst (impressionism, post-impressionism, fovism, kubistlik natüürmort), maakunst, ökokunst, pokunst... Skulptuur või monument (avalikust ruumist) Tasapinnaline kunstiteos koolist või lähiümbrusest Raamatuillustraatorid emakeele lugemisvara hulgast
KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiid monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine, taimetrükk, sõrmemaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö, diatüüpia, paberbatika, kollaaž Digitaalsed joonistus-, foto- ja animatsioonitehnikad Kunstiteooria Primaar- ja sekundaarvärvid Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi)
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Disainiprotsessi osad

	• Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine, info kogumine • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Disainiprotsessis kasutatavad idee visualiseerimise tehnikad • <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Eseme, materjali või värvi otstarve, funktsionaalsus Kasutusmugavus
KUNSTI, KULTUURI JA ÜHISKONNA SEOS	Ohutus ja säästlikkus Töövahendite ohutu ja säästlik kasutamine Ohutus kasutaja tervisele ja keskkonnale Töövahendite ja kunstmaterjalide õige säilitamine Autorsus ja autoriõigused Autor: kunstnik, arhitekt, illustraator, disainer Teos: maal, joonistus, video, skulptuur... Digitaalsete kujutiste (fotode) tegemise ja jagamise hea tava Eetika (kuidas olla hea kunstnik, hea publik ja hea kaaslane)

Õppesisu I kooliaste (tööõpetus)

Materjalid, töövahendid, töötlemisviisid

Materjalid

- Paberi-, tekstiili-, puidu-, metalli- ja tehismaterjalide tootmine, põhiomadused, otstarve ning kasutusala keskkonnas ja igapäevaelus.
- Katsetused erinevate materjalidega ja erinevate materjalide võrdlemine.
- Materjalide säästlik kasutamine ja korduvkasutusvõimalused.

Töövahendid

- Enamkasutatavad käsitöövahendid paberi (käärid, paberinuga), tekstiili (käärid, nõel, heegelnõel vms), puidu (nuga, vasar, saag, kruvikeeraja vms), metalli (näpitsad, lõiketangid vms) ja plastide töötlemiseks; nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine ning hooldamine.

Töötlemisviisid

- Paberi-, tekstiili-, puidu-, metalli- ja tehismaterjalide töötlemisviisid: mõõtmine, märkimine, rebimine, lõikamine, liimimine, voltimine, punumine, heegeldamine, tarbepistete õmblemine, vestmine, naelutamine, õgvendamine, painutamine, detailide ühendamine vms. Töötlemisviisi valik sõltuvalt materjalist ning valmistatavast esemest.

Tööprotsess (ideest teostuseni)

Kavandamine

- Ideede otsimine ümbritsevast keskkonnast või abimaterjalidest (esemed, pildid, videod vms) või rahvakunstist (rahvuslikud motiivid ja sümbolid).
- Esemete vaatlemine, kirjeldamine ning seoste leidmine valmiva tööga.

- Kavandi koostamine lähtudes kompositsiooni põhialustest (värvus, kujundid, rütm vms).
- Lihtsate esemete ja keskkonna (stendid, klass vms) kaunistuselementide vms kavandamine.

Töötamine

- Töötamine õpetaja suulise juhendamise järgi üksi ja koos kaaslasega. Vajadusel kaaslase abistamine, ise abi küsimine.
- Ülesannete jaotamine rühmatöös, ühise vastutuse mõistmine.
- Kirjaliku tööjuhendi kasutamine abimaterjalina. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, arutlemine selle sisu üle ning joonise mõistmine.
- Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.

Eneseanalüüs ja hindamine

- Alustatud töö lõpetamine.
- Tööprotsessi ja töö tulemuse kirjeldamine (valminud töö esteetilisus, praktilisus, korrektsus vms), hindamine ning kavandi ja valmis töö võrdlemine.
- Seoste, sarnasuste ja erinevuste leidmine esemete, nähtuste ja protsesside vahel sh õppeained ja eluvaldkonnad, minevik ja tänapäev.

Igapäevaelu oskused

Toiduharidus

- Tervislik toiduvalik.
- Põhiliste (enamkasutatavate) toidukaupade/toiduainete tundmine, nende otstarbekas (teadlik) kasutamine.
- Lauakatmine ja kaunistamine.
- Isiklik hügieen.

Tarbijaharidus ja keskkond

- Teadlik tarbimine sh materjalide ja energia säästlik kasutamine.
- Töövahendite, töökoha ja töökeskkonna (klassi) korrashoidmine.
- Puhastustööd (rõivaste, jalatsite hooldamine).

Käitumiskultuur

- Käitumisnormid toidulauas, koolis, tänaval, näitusel, muuseumis.

Õpitulemused II kooliaste

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane

- rakendab ja kirjeldab eakohaselt visuaalkultuuri ilminguid õpetaja ning enda valikul (teabegraafikat: silte, kaarte, infograafikat; õpikute illustratsioone, (multi)filmide ja arvutimängude pildilist külge, reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknaid, internetikeskkondi, ehitatud keskkondi, esemelist tänapäeva ja pärimuskultuuri);
- kasutab olulisemaid õpitud kunstimõisteid ja teab kunstnikke;
- käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info;
- mõistab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
- märkab, kirjeldab ning mõtestab nüüdisaegsete ja ajalooliste tarbeesemete ning hoonete erinevusi;
- märkab ning kirjeldab iseseisvalt seost tarbeeseme või ruumi/hoone suuruse, vormi, materjali ja otstarbe vahel;
- rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava.

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane

- lahendab õpetaja esitatud probleemi, läbides kõiki disainiprotsessi etappe ning toetudes õpetaja juhendamisele ja etteantud materjalidele;
- kavandab enda idee või teose; teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik;
- loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (animatsioon, video) kunstitöid spontaanselt ning uurides ja kavandades;

- teeb õpetaja abiga põhjendatud valikuid õpitud kunstitehnikate ja töövõtete, materjalide ning kompositsioonipõhimõtete hulgast.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane

- analüüsib loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle isiklikult positsioonilt, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt;
- selgitab ja analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööd, tuues esile töökäigu ning põhjendades oma tehtud sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid;
- annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis; põhjendab oma arvamust.

Õpitulemused klassiti

4. klass	5. klass	6. klass
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Loeb lihtsamaid kaarte ja põhiplaane (maakaarti ja hoone (klassiruumi) plaani, sisekujunduse kavand) seostades kujutatut reaalse ruumiga. • Viib kokku õpitud kunstniku ja tema teose.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Tunneb ära eri kirjasüsteeme ja seostab neid eri kultuuridega (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id). • Kasutab olulisemaid kunstimõisteid (nt kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, looming, maalikunst, animatsioon, skulptuur jne) ühe kunstnikuga seoses.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine • Kirjeldab visuaalkultuuri ilminguid, näiteks reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknad, e-poe vaated. • Rakendab eakohaselt teabegraafikat. • Teadvustab õpetaja abiga oma digitaalset jalajälge. • Tunneb ära ja nimetab varaste kõrgkultuuride ajaloolisi kunstiteoseid (nt

• Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule akvarell) lihtsamaid baaselemente (punkt, joon, pind, hele-tumedus, värv) ja kompositsiooni põhimõtteid (tasakaal, kattumine, teravus, suurus) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Teab kolmemõõtmelise kujutamise lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurus, mõõtmed, värv ja materjal) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Märkab ja kirjeldab õpetaja abiga tarbeeseme suurust, vormi ja materjali selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist.	• Teab järgmisi mõisteid: arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, abstraktne kunst. Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Karakter, taust, esiplaan, tagaplaan. Koloriit. • Teab kahemõõtmelise kujutamise tähtsamaid baaselemente (tegelased/karakterid, objektid ja taust/keskkond) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka dominant, koloriit). • Teab kolmemõõtmelise kujutamise (skulptuur, installatsioon, ready-made) lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurussuhted, ruum teose ümber, vaadeldavus erinevatest külgedest). • Mõistab õpitud näite põhjal mõne toote keskkonnamõju. • Võrdleb nüüdisaegse ja ajaloolise tarbeeseme (näiteks kohvitermos ja õlletoop) erinevusi ja sarnasusi ning analüüsib kuidas tarbeeseme funktsionaalsus on arenenenud.	koopamaal, amulett, püramiid, tempel, skulptuur, amfiteater jms). • Teab mõisteid: trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligaafia, stsenograafia. Tekstuur, rütm, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, mass, dominant, proportsioonid, kaadriplaanid, tempo, puant, stiliseerimine. • Käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info. • Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule digitaalne joonistus või maal), tähtsamaid baaselemente (lisaks varem õpitutele ka tekstuur) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka ühtsus ja mitmekesisus, rütm, ruumiillusioon (nt kattumine, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, teravus, liikumisillusiooni tekitamine objektide või kehade puhul) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Teab kolmemõõtmelise kujutamise (näit installatsioon, tootedisain, lavakujundus, arhitektuurimakett) põhilisi baaselemente (valgus, mass) ja kompositsiooni põhimõtteid (dominant, proportsioonid)
--	---	--

		ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Rakendab kunstitöö loomisel õpetaja abiga ajalise (4D) kujutamise (video, animatsiooni jne) tehnikaid ja põhivõtteid (kaadriplaanid, kestus, tempo, tegevuspaik ja tegelased, sissejuhatus, puänt). • Visualiseerib ühte oma tarbimisharjumust (näiteks küsimuse abil “Millele kulub minu taskuraha”). • Mõtestab lihtsamal tasemel ajaloolise ja kaasaegse ruumikeskkonna (näiteks koolikeskkond filmis “Kevade” ja oma kool või külapood ja supermarket) erinevusi selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist. • Märkab ja kirjeldab ruumikeskkonna suurust, vormi ja materjalikasutust selle ruumikeskkonna otstarbe ja kasutatavuse aspektist. • Selgitab oma loodud digitaalkujutiste avalikustamisega seotud tagajärgi ja ohtusid.
Plaanimine ja ideede arendamine • Tuvastab küsimusi kasutades lihtsamaid probleemi tagamaid (<i>miks, millal ja kuidas see</i>	Plaanimine ja ideede arendamine • Loob lihtsa visandliku joonise enne kolmemõõtmelise töö loomist.	Plaanimine ja ideede arendamine • Tuvastab disainiprotsessis osapooled keda õpetaja etteantud probleem puudutab

<i>probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab).</i> • Sõnastab enne tööle hakkamist, mida kavatseb teha, mis vahendeid ja materjale kasutab ja kuidas kujutab.	• Enne värvide kandmist tööle katsetab neid eraldi paberil. • Rakendab abijooni portree loomisel. • Loob kunstitööd, uurides ja analüüsides teemaga seotud allikaid ning kavandades enda ideed ja kombineerides allikatest leitud ja oma ideid omavahel.	selleks, et luua probleemi lahenduspakkumine. • Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab) probleemi lahenduspakkumise loomise eesmärgil. • Sõnastab probleemi võimalikud põhjused. • Seab õpetaja abiga lähteülesande ja tegevusplaani. • Selgitab välja osapoolte, keda probleem puudutab, hinnagu lahenduspakkumisele ja arvestab seda lahenduspakkumise arendamisel. • Vormistab lahenduspakkumise. • Kasutab neljamõõtmelise teose kavandamisel õpetaja abiga <i>storyboardi</i> või fotosid ja lühikest stsenaariumit. • Rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel. • Leiab ideid praktilisteks töödeks iseenda elust ja teistest õppeainetest. • Kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda. • Teab, mis on kavand ning tunneb kavandamise põhimõtteid ja eesmäärke
---	--	--

		ning oskab rakendada teadmiseid lihtsama kavandi loomisel.
Loomine - Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (nt maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid. - Loob vabavaralises programmis lihtsamaid neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja etteantud teemal ja juhendamisel. - Arvestab kunstitööde loomisel eelnevalt omandatud kompositsiooni lihtsamaid põhimõtteid. - Rakendab eelnevalt õpitud kunstitehnikaid ja töövõtteid ning materjale põhjendatult ja õpetaja abiga.	Loomine - Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt makett, segatehnika, kollaaž, kõrgtrükk, joonistus, maal, foto jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid. - Loob teose spontaanselt, ilma planeerimata. - Loob teose eelnevalt uurides, kavandades ja ideid kombineerides. - Kavandab ja loob vabavaralises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja abiga. - Valib kahe õpetaja pakutud kunstitehnika, töövõtte või kompositsioonipõhimõtte vahel ja põhjendab oma eelistust. - Rakendab õpitud kahemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; - Rakendab õpitud kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid rakendab	Loomine - Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt modelleerimine, voltimine, makett, joonestamine jms), vahendeid isikupärasel viisil ning tunneb eelnevalt õpitud kompositsiooni põhimõtteid (nt ühtsus ja mitmekesisus, tasakaal, rütm, dominant, koloriit, proportsioonid jms) ning oskab neid teadlikult valida. - Pakub ise teemasid ning teostamise võimalusi enda huvide ja loomingu väljendamiseks (spontaanselt). - Loob enda teose teadlikult uurides ja analüüsides teemapõhiseid materjale (nt raamatud, õpikud ja muud infoallikad) ning kavandades enda ideed ja kombineerides neid omavahel (nt kavandi detailide, foto ja joonistuse, tasapinnaliste ja ruumiliste objektide kombineerimine). - Tunneb neljamõõtmeliste tööde teostamise etappe ja võimalusi ning kavandab ja loob vabavaralises

Rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid (viitab autorile suuliselt või kirjalikult) ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava (viitab kasutatud allikatele oma kirjalikes töödes).	neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; Rakendab loomisel digivahendeid (telefoni kaamera, digijoonistuse rakendused jms).	programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) enamasti iseseisvalt. - Kombineerib kahe- ja kolmemõõtmelisi elemente digiloomingus. - Tunneb vabavaraliste programmide ühiseid tööriistu ja oskab neid uurides enamasti iseseisvalt erinevates olukordades rakendada. - Valib oma idee teostamiseks (vajadusel õpetaja abiga) sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite, sh digivahendite hulgast; - Loob õpetaja abiga teostest ekspositsiooni (võib ka virtuaalse)
Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab enda ja teiste visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele. - Võrdleb kunstiteoste, arvutimängude, animatsiooni või filmi meeleolu ja atmosfääri (ruumilisus, värv, valgus, heli, montaaž). - Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi (Millise teema	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab ja mõtestab visuaalteose olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboleid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires. - Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi, tuues välja töökäigu ning põhjendades oma tehtud valikuid (Mida said teada oma teema kohta teistest allikatest? Milliseid mõtteid kasutasid? Mida muutsid või lisasid juurde?).	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab ja mõtestab visuaalteose olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboleid, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires. - Leiab kunstikultuuri seoseid muude valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, kirjandusele, populaarkultuurile ja isiklikule kogemusele. - Analüüsib stiliseeritud kujundeid ja sümboleid kasutavaid visuaalkultuuri

valisin? Milliste töövahenditega oma tööd tegin? Mis oli kõige keerulisem? Millega olen kõige enam rahul?). Annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis (tunnustusmärgid, suuline või kirjalik lühike tagasiside “Mulle meeldib, kuidas sa...”)	Annab klassikaaslaste teostele tagasisidet, põhjendab enda arvamust; (Räägi, mis sulle teise töös meeldib? Too esile, mis nõudis kõige rohkem pingutust kaaslaste töös).	teoseid (nt logosid, vappe, digitaalseid ikoone). Analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma teost ja tööprotsessi, tuues esile tegevuste omavahelised seosed ja järeldused.
---	--	---

Õppesisu II kooliaste

Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted
VISUAALNE KIRJAOSKUS	Igapäevane visuaalkultuur Logod, embleemid, sümbolid, sildid, liiklusmärgid, kaardid, tabelid ja infograafika, õpikute illustratsioonid, multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad Põhiplaan, maakaart, sisekujunduse kavand Karakter, keskkond Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv

	Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Kunstžanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade Kujutavus: figuraalne, abstraktne
KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, kõrgtrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia Digitaalsed joonistus-, foto-, video- ja animatsioonitehnikad (gif...) Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt) Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain Disainiprotsessi osad • Osapooled, tarbija • Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine

	• Lähteülesanne • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine • Lahenduspakkumine Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Kavandamine ja visualiseerimine Kavand, skits (visand), krokii (kiirjoonistamine), abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine
KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD	Kunstiga seotud elukutsed kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, sisearhitekt, disainer, illustraator Kunstiajalugu Kirjasüsteemid eri ajastutest ja kultuuridest (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id) Esiaja kunst (pisiplastika, kaljujoonised, koopamaalid, megaliitiline arhitektuur) Varased tsivilisatsioonid (Mesopotaamia, Egiptus) Antiikaja kunst Kreekas ja Roomas (templiehitus, teatrid, skulptuurid, monumendid) Keskaja kunst Eestis (kirikud, linnused, Tallinna vanalinn) Mõisaarhitektuur Taluarhitektuur Pärimuskultuur
KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS	Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstielu

	Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine
--	---

Õpitulemused III kooliaste

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane

- Analüüsib enne kasutamist visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses;
- Uurib iseseisvalt kunstnike, kunstiteoste ja kunstivoolude tausta;
- Leiab infot erinevate allikate kohta, suhtudes neisse allikakriitiliselt;
- Kasutab peamisi kunstimõisteid ja teab kunstnikke;
- Käitub kultuurikeskkondades reeglite järgi (vajaduse korral oskab reeglid välja selgitada) ning saab iseseisvalt vajaliku teabe leidmise ja sündmuse kogemisega hakkama;
- Teab, mida kujutab endast disain ning kuidas töötab disainer;
- Mõistab vormide ja värvide subjektiivsemaid ning universaalsemaid tähendusi;
- Teab, mis on kopeerimine ja plagiaat ning oskab teiste autorite teoseid ja nende osi kasutada oma uurimustöös või loomes nii, et tegevus ei riiva autori õigusi.

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane

- Oskab arendada oma ideed, lähtudes eesmärgist;

- Märkab ja kirjeldab igapäevaelu probleeme, mida lahendades läbib kõik disainiprotsessi etapid;
- Rakendab uurimismeetodeid õpetaja abiga;
- Loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid spontaanselt ja põhjalikult uurides ning teadlikult kavandades;
- Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid;
- Oskab rühmaliikmena luua ühistöödest tervikliku väljapaneku ja esitleda teost publikule.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane

- Analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst), leiab erinevaid tõlgendusvõimalusi ja vaatepunkte, põhjendab neid tööle tuginedes ning kasutab kunstist rääkides oskussõnavara;
- Leiab seoseid ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ja meediale;
- Mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, funktsionaalseid ning ökoloogilisi aspekte;
- Selgitab oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi; põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid;
- Kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib eriarvamusi.

Õpitulemused klassiti

7. klass	8. klass	9. klass
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Kirjeldab digitaalseid keskkondi, hindab digitaalse keskkonna turvalisust ja eakohasust - Leiab internetist lihtotsinguga infot kunstnike, kunstiteoste või ajastute kohta, kasutab internetis täpsustatud pildiotsingut. - Tutvustab eri disainivaldkonna (näiteks tootedisain, digitootedisain, teenusedisain, tööstusdisain, graafiline disain, sotsiaalne disain jne) esindaja tegevust. - Tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapärasid (näiteks hooaegadega seotud värvid riidemoes).	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Kasutab info leidmiseks sõnastikke ja entsüklopeediaid, nii raamatutena kui digitaalseid andmebaase. - Otsib tedlikult erinevatest infoallikatest vajalikku informatsiooni ja toob esile detailid ning tähtsamad punktid.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Seostab eri ideoloogilisi sümboleid vastava ajastuga ja teab nende tähendust. - Arutleb erinevate nii kaasaegsete kui ajalooliste ideoloogiliste sümbolite rolli üle tänapäeval - Seostab kunstnikku ja kunstiteost selle loomiskeskkonnaga, leides ja tõendades oma tähelepanekuid. - Leiab kunstiteose omadused, mis väljendavad nii loomise keskkonna kui kunstniku ideid - Külastab iseseisvalt kunstinäitust või-sündmust ning käitub seal reeglite kohaselt.

Plaanimine ja ideede arendamine • Leiab oma teose jaoks ideid päevakajalistest või ajaloosündmustest. • Kasutab idee leidmiseks ja laiendamiseks meetodeid (näit. ajurünnak, suvaline sisend, omaduste reastamine, info otsimine) • Teeb töö kavandamisel kirjalikke ja visuaalseid märkmeid. • Kavandab enda teose, pakkudes vahest välja ka erinevaid lahendusvõimalusi. • Teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik, ning rakendab seda teadmist tööprotsessis. • Märkab ja kirjeldab teda ümbritsevaid probleemolukordi. • Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi	Plaanimine ja ideede arendamine • Leiab oma teose jaoks ideid läbi eneserefleksiooni. • Rakendab õpetaja abiga ideede genereerimise ja laiendamise/arendamise meetodeid (kombineerimismatriksid, referaat idee tausta uurimiseks). • Loob storyboardi joonistades või digivahendeid kasutades. • Märkab ja tuvastab igapäevaelu probleemi, mis teda kõnetab. • Seab lähteülesande ja tegevusplaani. • Kavandab õpetaja abiga ja rakendab sihipäraselt üht uurimismeetodit (<i>näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine</i>).	Plaanimine ja ideede arendamine • Rakendab teiste autorite teoseid oma töö lähtepunktina. • Rakendab õpetaja abiga keerulisemaid ideede laiendamise / arendamise meetodeid (näiteks Osborni küsimustik). • Teab ideede selekteerimise meetodeid (näiteks sõelumine küsimuste abil, plussid, miinused) • Sõnastab oma teose kontseptsiooni. • Kasutab kavandamisel mitmekesiseid meetodeid (näit visandid, skeemid, asendiplaunid, maketid, värvi- ja materjalinäidised, tööetapide kirjeldused).
--	---	--

puudutavaid osapooli mõjutab). • Uurib näiteid kuidas on sama või sarnast probleemi varasemalt lahendatud. • Tutvub erinevate uurimisviiside (<i>näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine</i>) võimalustega.		
--	--	--

Loomine • Õpilane teab, et isikupärasus on väärtuslik ja püüab luua omapäraseid kunstitöid tuues esile enda individuaalsust ja huvisid. • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digikunst) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid uurides ja kavandades. • Kavandab ja arendab enda ideid enne teose loomist, kombineeri erinevatest ideedest tervikliku lahenduse. • Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga. • Leiab oma töö eksponeerimiseks koha,	Loomine • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid enamasti teadlikult uurides ja kavandades. • Laiendab enda ideed kavandamise protsessis, katsetab erinevaid tehnilisi võimalusi ja toob esile idee arenguetapid. • Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. • Põhjendab tehnika või meediumi valikut toetudes oma sõnumile või ideele. • Rakendab neljamõõtmelise teose loomisel (animatsioon., video, etendus, <i>performance</i>) narratiivi, sissejuhatust ja puänti (lõiming kirjandusega). • Oskab õpetaja abiga rühmaliikmena luua ühistöödest väljapaneku. • Toetab töö pealkirjaga oma sõnumit või ideed.	Loomine • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid teadlikult uurides ja kavandades. • Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. • Pakub välja ekspositsiooni või näitusepinna koha kooliruumis ning põhjendab enda valikut ja visiooni. • Loob näituse kaasteksti, etiketid (autori nimi, töö nimetus, tehnika jms) ja esitluse viisi. • Tekitab kahemõõtmelises teoses vabalt valitud vahenditega ruumi-illusiooni. • Rakendab kolmemõõtmelises teoses
---	---	---

kus see on hästi vaadeldav. Tunneb loomingu esitlemise põhimõtteid ja suudab teha publikule esitamiseks ettevalmistustöid õpetaja abiga.		valgust, ümbritsevat ruumi ja materjali (või muid õpetaja ülesandepüstituses esitatud elemente või põhimõtteid) oma sõnumi edastamiseks.
Refleksioon, analüüs ja kriitika - Analüüsib tarbeeset funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. - Selgitab enamasti oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi. - Kirjeldab teose ainet, meediumi ja vormi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst). - Analüüsib ruumilist keskkonda funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. - Põhjendab valdavalt oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid. - Kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib enamasti eriarvamusi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Mõtestab disaininäiteid funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. - Põhjendab oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid. - Kirjeldab, analüüsib, tõlgendab ja hindab kunstiteoseid (nende ainet, meediumi, vormi ja konteksti). - Uurib teose loomise konteksti – sotsiaalne kontekst, ajalooline taust, põhjuslik keskkond, milles kunstiteos loodi.

Õppesisu III kooliaste

Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted
VISUAALNE KIRJAOSKUS	Igapäevane visuaalkultuur Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaaliid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid. Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides. Nüüdisaegsed märgid ja sümbolid. Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst) Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmel, dominant, rõhut Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuured, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja teksturi kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv Värviteooria: Koloriit. Värvnimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites. Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu, tegevuspaik, tegelased

	Kaadriplaanid: üldplaan, keskpiaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Kunstžanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade Kujutavus: figuraalne, abstraktne
KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, kõrgrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia Digitaalsed joonistus-, foto-, video- ja animatsioonitehnikad (gif...) Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt) Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain Disainiprotsessi osad • Osapooled, tarbija • Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine • Lähteülesanne • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine • Lahenduspakkumine Tarbeesemed ja levinud materjalid

	Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile.... Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine
KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD	Info leidmine Google'i pilditsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid Kunstiajalugu Keskaja arhitektuur Euroopas ja Eestis: gooti ja romaani kirikuarhitektuur, linnusearhitektuur. Ehitusplastika, vitraažid, illumineeritud käsikirjad. Relikviaarid. Islami kunst: mošearhitektuur, käsikirjad, ornamendid. Viikingite arhitektuur ja kunst, rändhõimude kunst (ornament, metallitöö). Renessansskunst Itaalias. Kõrgrenessansi kunstnikud (Leonardo, Raffael, Michelangelo). Barokk-kunst Euroopa õukondades Klassitsism: valitsushooned Euroopas ja Ameerikas Realism maalikunstis Modernism 19. sajandi lõpu maalis (impressionism, postimpressionism, sümbolism, juugend). Maailmanäitused ja tehnoloogia areng. Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.
KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS	Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunsti elu

	Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine
--	--

MUUSIKA

Õppeaine kirjeldus

Maia Muldma (2010:346, 347) on öelnud: „Muusikaõpetuse üheks eesmärgiks on õpetada õpilasi võimalikult mitmekülgsest muusikat kunstina vastu võtma, elavalt ja positiivselt suhtuma muusika loomisesse ja muusikakultuuri. Muusikaõpetuse põhiülesanded on muusikahuvi äratamine, muusika kogemuse rikastamine, aktiivse ja emotsionaalse muusikataju arendamine, muusika kuulamise ja esitamise oskuse kujundamine, muusikalise kirjaoskuse, kujutlusvõime, rütmide ja liikumiskoordinatsiooni arendamine."

I kooliastme muusikaõppes on kesksel kohal musitseerimine – laulmine, pillimäng ja muusikaline liikumine.

Laulmisega kujundatakse alus muusikatraditsioonide edasikandmisele, mille olulisimaks väljundiks on ühislaul ja esmane koorilaulu kogemuse saamine. Lauldakse valdavalt ühehäälselt, *a cappella* ja saatega. Laulurepertuaari kaudu arendatakse õpilase emotsionaalset laulmist ja pingevaba hääle tekitamist. Ühislauluvarasse kuuluvad laulud, mis seovad erinevaid põlvkondi ja kannavad edasi ühislaulmise traditsiooni säilimist.

Pillimängus tutvutakse keha-, rütmi- ja plaatpillidega ning omandatakse väikekandle ja/või plokkflöödi esmased mänguvõtted. Kehapilli rakendatakse valdavalt kaasmänguna lauludele. Rütmi- ja plaatpillidel mängimiseks omandatakse esmalt õiged mänguvõtted. Pille mängitakse valdavalt kaasmängudes ja *ostinato*'des. Väikekandel ja/või plokkflöödil musitseerides kasutatakse esmaseid mänguvõtteid.

Muusikalise liikumise kaudu arendatakse õpilastes julgust end vabalt väljendada. Muusikaline liikumine hõlmab eelkõige laulumänge ja eesti rahvatantse, samuti muusikažanre: marss, valss, polka. Liikumistegevustega tunnetatakse muusika temposid ja dünaamikat ning väljendatakse helikõrguste muutusi. Loov liikumine (loominguline eneseväljendus) võimaldab õpilasel vabalt väljendada kuulnud muusikapala või esitatava laulu karakterit. Arendatakse koos tegutsemise huvi ja oskusi ning õpitakse teineteisega arvestama.

Muusika kuulamises on oluline muusika kuulamisioskuste kujundamine. Õpitakse tunnetama muusika karakterit ja meeleolu, arendatakse fantaasiat. Õpitakse eakohaselt iseloomustama kuulatud muusikateoseid muusikaliste oskussõnade ja loovate väljendusvahendite abil (liikumine, kunst, luule). Tutvutakse laulu või kuulatud muusikapala autori(te)ga.

Omalooming on seotud lihtsate kaasmängude, *ostinato*'de, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise, muusika visualiseerimise ja tekstide loomisega.

Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, sh muusikalist kirjaoskust. Õpilaste muusikalist eneseväljendust ja isikupärast esinemisoskust toetatakse nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, pillikoosseisud jms). Laulupeo traditsiooni edasikandumisel tähtsustub õpilaste osavõtt (kooli)koori tegevuses.

Silmaringi avardamiseks, muusikaelamuse kogemiseks külastatakse kontserte ja käiakse erinevatel muusika valdkonnaga seotud õppekäikudel. Muusikaliste tegevuste kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära. Õppimises ja õpetamises pööratakse tähelepanu hariduslike erivajadustega (sh muusikaliselt andekate) õpilaste võimete arendamisele.

Metoodilised soovitused

1. Musitseerimisel pöörata tähelepanu meetrumi tajumisele ja tunnetamisele.
2. Kaasmängude loomiseks tutvuda eelnevalt kehapilli erinevate helide tekitamise võimalustega.
3. Pillimängus kasutatakse koolis olevaid pille, tutvudes eelnevalt õigete mänguvõtetega ning rakendades neid musitseerimisel.
4. Plokkflöödi ja/või väikekandle õppimisel omandatakse esmased mänguvõtted, mida rakendatakse lihtsamate palade ja kaasmängude mängimisel.
5. Ühismusitseerimiseks kasutada ka enda meisterdatud rütmi-, meloodia- ja/või fantaasiapilli.
6. Musiteerimisel rakendada õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi (rütm, dünaamika, tempo jne).
7. Plaatpillide ja plokkflöödi mänguvõtete omandamisel, meloodia mängimisel kasutada tähtnimesid.
8. Rakendada Orff-pedagoogikat:
 - kaasmängude, *ostinato*'de, meloodilis-rütmiliste improvisatsioonide omandamisel keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
 - rütmimängude (rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimuse-vastuse motiivid) läbiviimisel.
9. Koosmusitseerimisel kasutada aktiivõppemeetodeid: paaris- ja rühmatööd jt.

10. Suunata õpilasi pöörama tähelepanu pillide korrashoiule ning plokkflöödi hooldamisele ja puhastamisele.

Metoodilised soovitused

1. Liikumistegevuste korraldused tuleb jagada selgelt ja täpselt. Lihtsamate korralduste kuulamine, jälgimine, matkimine ja täitmine liikumismängudes ning laulu- ja ringmängudes on järjepidev, arendades seeläbi taasesituse kiirust, rütmilist täpsust ja reaktsiooni.
2. Luua liikumistegevusteks tingimused, milles areneks õpilaste ruumitunnetus ning enda keha ja liikumise tajumine, suunates neid seeläbi liikudes end vabalt väljendama.
3. Liikumistegevuste läbiviimisel rakendada Orffi ja Jaques-Dalcroze'i pedagoogika põhimõtteid.
4. Imiteerida erinevaid rütme plaksutades, jalgadega (marssides, trampides vm) või muul moel kehapillil mängides, alustades lihtsamatest rütmidest ja rütmijärgnevustest.
5. Tunnetada erinevate muusikaliste näidete abil muusika temposid ja dünaamikat ning väljendada helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Helinäideteks valida karakterselt ning žanriliselt erinevaid palu, laiendades seeläbi õpilaste silmaringi ning kujundades nende muusikalist maitset.
6. Rakendada aktiivõppemeetodeid: paaris- ja rühmatöö ettevalmistamine ja esitamine, laulu- ja ringmängudes osalemine üksi ja kaaslastega.

Tehnika areng on muutnud muusikakuulamise oluliselt kultuurilis-kogukondlikult tegevuselt individuaalseks igapäeva tegevusi saatvaks tegevuseks. Tehnilised vahendid võimaldavad kuulata meil muusikat peaaegu kõikjal, meid ümbritsev helimaastik on muutunud üha lärmakamaks, kuid samas nõrgeneb võime kuulda ja kuulata muusikat. Elin Ots (2005:8). kirjutab, et „Muusikakasvatusele on pandud ootus, et kuulamine ja kuulama õppimine oleksid õpetuse planeerimise ja teostamise aluseks”.

Muusika kuulamisel on oluline tutvustada õppijatele nii klassikalise kui ka kaasaegse helikeele heliloojate loomingut, samuti eesti heliloojate teoseid. Kuulamiseks sobiva muusika valimisel lähtuda tunni teemast ja/või eesmärkidest.

Muusika kuulamisel on vaja arvestada, et samas klassis õppijatel on/võib olla erinev muusika kuulamise kogemus ja erinevad väärtushinnangud.

Kuulmine ja kuulamine pole kattuvad mõisted. Sepp ja Härma (2014:100) sõnastavad, et „KUULMINE kui helide tajumine ja KUULAMINE kui kuulmissümbolitest aru saamine (dekodeerimine, hindamine, reageerimine)“. On vaja õppida kuulama ka vaikust.

Kuulamiseks valida kvaliteetne väärtuslik esitus, sest kuulamisoskuse arendamine on tihedalt seotud muusikalise maitse arenemisega.

Pullerits (2004) selgitab, et muusika emotsionaalne kuulamine ei eelda muusikalisi teadmisi ega ka muusikalist andekust, vaid loovust. Muusika analüütiline kuulamine eeldab teadmisi ja on seotud muusika väljendusvahenditega, mis õpetaja suunamisel kuulatavast muusikast üles leitakse. Niimoodi toimub muusikalise informatsiooni avastamine ja omandamine.

Muusikaõpetaja kujundab kuulamisprotsessi. Kogu õppeprotsessi aluseks on aktiivse üldise kuulamisoskuse arendamine. Muusika kuulamisprotsessi ülesehitus:

- lühike sissejuhatav osa – meeleolu loomine (luuletus, pildid, fakte heliloojast ja teose loomisest; sissejuhatav vestlus, mis annab toetuspunktid muusika kuulamiseks (näiteks iseloomulik rütmifiguur, teema tutvustamine, soleeriv pill jne), kuulamisülesande sõnastamine;
- muusika kuulamine – aluseks kuulamisülesanne;
- kuulamisjärgne arutelu/vestlus – emotsioonid, muljed, analüüs; enne teist kuulamist, täiendavad/suunavad küsimused;
- kordav kuulamine – kordamine, mälu kinnistamine (võib toimuda ka järgmises tunnis).

I kooliastmes kujunevad õpilaste muusika kuulamisoskused: õpilane teab, et muusika kuulamine algab vaikusest ja muusikapala/katkend kuulatakse lõpuni, vestluse ja arutelu käigus määratletakse pala meeleolu ja väljendusvahendid. Õpilasel kujuneb muusika kuulamise repertuaar, mida ta oskab ära tunda ja seostada õpitud teemaga. Oluline on muusikaalase sõnavara rikastamine muusika analüüsimisel.

Muusika kuulamiseks valida sobiva pikkusega pala(d) või katkend(id), et õppijatel oleks püsivust muusikanäide lõpuni kuulata ning aega kuuldu üle arutleda/vestelda ja põhjendada oma arvamust.

Kontsertide või muusikaetenduste külastamine rikastab muusika kuulamise kogemust/elamust ja laiendab silmaringi ning kasvatab teadliku(ma)t kontserdikülastajat (järgitakse kontserdikülastaja hea käitumise tava).

Muusika kuulamist saab siduda liikumisega, dirigeerimisega, joonistamisega, jutu/luuletuse kirjutamisega, muusika lavastamisega, emotsioonide/meeleolude väljendamisega, kaasmängude lisamisega jne. Muusikaliselt võimekamatele õpilastele anda võimalus esineda klassikaaslastele pillil, mida nad õpivad.

Tehniliste võimaluste juures ei tohi unustada, et liigne visualiseerimine hajutab tähelepanu kuulamiselt.

1. klass

Eeldatav nädalatundide arv on kaks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) on harjunud laulma sirge selja, püstise pea ja avatud suuga julgelt, ilmekalt ja selge diktsiooniga kooris (kogu klassiga), ansamblis ja/või üksi; võtab osa ühislaulmisest; 2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; pöörab tähelepanu lauldava laulu sõnadele; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule;	Soovituslik õppesisu Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast I kooliastme ühislause (Eesti hümn, „Kevadel“). Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris (kogu klassiga), ansamblis (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus harjutakse kuulma ja kuulama nii ennast kui ka teisi. Tutvutakse laulupidude traditsiooniga ja kaasatakse õpilasi koolikoori. Tekitatakse harjumus lauldes hoida loomulikku kehahoidu (sirge selg, püstine pea, avatud suu). Õpilasi suunatakse laulma julgelt, ilmekalt ja selge

4) laulab peast I kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kevadel“ ehk „Juba linnukesed...“ (eesti rahvaviis / J. H. Hermann ja P. Tekkel);

5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga;

6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivas tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI ja RA; teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi laulmisel.

diktsiooniga.

Interpretatsioon. Mõtestatakse lauldava laulu sõnu, väljendamiseks selle sisu ja meeleolu läbi erineva dünaamika (*piano, forte*, valjenedes, vaibudes) ja tempo (kiire, aeglane).

Muusikaline kirjaoskus. Tutvutakse laulu õppimist toetava muusikateooriaga, sh mõistetega: viis, rütm, meetrum, löök, takt, taktijoon, lõpujoon, taktimõõt (2-osaline ja 3-osaline taktimõõt), noot (noodipea ja noodivars). Tutvutakse rütmide, rütmifiguuride ja

pausiga rütmisilpide TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, paus abil ning teadvustatakse neid laulmisel.

- **Noodist laulmine.** Õpitakse lugema noodist laulusõnu ning järgima rütmi ja meloodia liikumist. Õpitakse uusi laule noodist SO, MI ja RA astmetega. Tutvutakse erinevate noodimärkidega (kordusmärgid, esimene ja teine lõpp). Juhitakse tähelepanu laulu autoritele (helilooja ja luuletaja).
- **Vorm.** Kirjeldatakse õpitavate laulude vormi läbi mõistete salm, refrään, eelmäng ja vahemäng.
- **Relatiivsed astmed ja astmemudelid: SO, MI, RA.**
Mudellaulud. Tutvutakse relatiivsete astmete ja nende käemärkidega. Kinnistatakse eri tessituurides eelkõige SO, MI ja RA astmetel põhinevaid astmemudeleid. Astmed paigutatakse astmetrepile või -redelile ja noodijoonestikule.

Mõisted: meetrum, löök, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, noot, viis, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, esimene ja teine lõpp, regilaul, helilooja, luuletaja, koor, dirigent, *piano* (vaikselt), *forte* (valjult), valjenedes, vaibudes.

Praktilised tööd (valik ideid õpetajale)

- Häälemängud (eakohased hääleharjutused, hingamisharjutused jne).
- Eakohaste laste-, mängu- ja mudellaulude, regilaulude, eesti- ja teiste rahvaste laulude laulmine ühiselt, ansamblis ja üksi.
- Laulmine ja improviseerimine õpitud astmemudelitel.
- Osalemine koolikoori tegevuses.

Osaoskus: pillimäng

Õpitulemused

Õpilane:

1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid *ostinato*'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi;

2) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.

Soovituslik õppesisu

Musitseerimisel kasutatakse teadlikult rütme, rütmifiguure ja

pausi

Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris (kogu klassiga), ansamblis (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus harjutakse kuulma ja kuulama nii enda kui ka teiste pillimängu.

Kehapill. Tutvutakse kehapilli ning selle erinevate helide ja mänguvõimalustega. Rakendatakse kehapilli lihtsamates *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

	Rütmipillid. Tutvutakse oma koolis olevate rütmipillidega (kõlapulgad, triangel, võrutrumm, kõlatoru, marakad, rütmimunad, kuljused, tamburiin, taldrik, kastanjetid, agoogo, guiro, džembe, bongod, konga jt). Õpitakse rütmipillidel õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille lihtsamates <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Tutvutakse oma koolis olevate plaatpillidega (ksülofon, kellamäng, metallofon, kõlaplaadid). Õpitakse plaatpilli pulkade õiget käeshoidmist ja õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille lihtsamates <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.
Mõisted: meetrum, löök, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, noot, viis, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, esimene ja teine lõpp, helilooja, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>forte</i> (valjult), valjenedes, vaibudes, kehapill, rütmipillid, plaatpillid.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Meetrumi tunnetamine ja hoidmine pillimängus. • Rütmimängud. • Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel. • Rütmi ja meloodia improviseerimine plaatpillidel. • Keha-, rütmi- ja plaatpillidel lihtsamate <i>ostinato</i>'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine. • Rütmi- ja fantaasiapillide meisterdamine.	
Osaoskus: muusikaline liikumine	

Õpitulemused Õpilane: 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid: rütme, rütmifiguure ja pausi, erinevaid temposid; 3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge.	Soovituslik õppesisu Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos (kogu klassiga), gruppides (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus harjutakse liikuma ja tunnetama nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Tutvutakse liikumise kaudu rütmide, rütmifiguuride ja pausiga ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ Tunnetatakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Eesti laulu- ja ringmängud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes nende sisu ja pärimuslike traditsioonidega. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid. Harjutatakse ühistegevustes liikumist paaris, ühiselt ringjoonel (sõõris), vooris ja viirus.
Mõisted: ringjoon (sõõr), voor, viirg, päripäeva ja vastupäeva, parem, vasak.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika);	Soovituslik õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis (näiteks pinginaabriga) ja/või kõik koos (kogu klassiga). Muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng,

2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaadpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi. 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalm, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel. 6) on tutvunud muusikalise kirjaoskusega: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI ja RA ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	muusikaline liikumine) kasutatakse omaloomingus nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides. Improviseeritakse õpitud astmemudelitele (SO, MI, RA) tuginedes. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, rütmijärgnevusi ja <i>ostinato</i>'sid ning esitatakse neid keha-, rütmi- ja plaadpillidel. Omaloomingut luues kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi . Liikumine. Väljendatakse muusikapala karaktereid improviseeritud liikumise kaudu. Laulu meeleolule luuakse sobivad liigutused.
Mõisted: meetrum, tempo, löök, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, noot, viis, eelmäng, vahemäng, laul, muusikapala, salm, refrään, regilaul, liisusalm, helilooja, luuletaja, koor, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>valjult</i> (forte), valjenedes, vaibudes.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Õpitud astmetele tuginedes meloodia improviseerimine. • Lihtsate rütmilis-meloodiliste kaasmängude loomine keha-, rütmi- ja/või plaadpillidel. • Lihtsamate tekstide loomine ja nende ilmikas esitamine. • Muusika meeleolu väljendamine loovliikumise kaudu. • Muusika või laulu meeleolu ja/või karakteri väljendamine kunstitöodes.	
Osaoskus: muusika kuulamine	
Õpitulemused Õpilane: 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara;	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta eakohaselt arvamust suuliselt või muul looval viisil.

2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) on tutvunud eesti rahvapillidega ja kirjeldab neid.	Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autorite ametitega (helilooja ja luuletaja). Uue repertuaari õppimisel juhitakse tähelepanu autoritele. Eesti rahvamuusika. Tutvutakse eesti rahvalaulude ja rahvapillidega. Vokaalmuusika ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala). Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara. Kontsert. Tutvutakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadega.
Mõisted: laul, muusikapala, meetrum, tempo, helilooja, luuletaja, kontsert ja publik, koor, orkester, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>forte</i> (valjult), valjenedes ja vaibudes, kõrged ja madalad helikõrgused.	

2. klass

Eeldatav nädalatundide arv on kaks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) oskab lauldes hoida loomulikku kehahoidu; on tutvunud laulmisele omaste hingamispõhimõtetega; laulab vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansamblis või kooris;	Soovituslik õppesisu 1. klassis omandatud teadmiste kordamine. Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast I kooliastme ühislause: Eesti hümn, „Mu koduke”, „Tiliseb, tiliseb aisakell”, „Rongisõit”. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti

2) väljendab laulu sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot; loeb iseseisvalt noodist laulusõnu;

3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule;

4) laulab peast I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu koduke“ (muusika ja sõnad A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus / J. Oro); „Rongisõit“ (G. Ernesaks / E. Niit);

5) on tutvunud laulupidude traditsiooniga;

6) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes: laulab endale sobivad tessituuris astmemudeleid, kasutades astmeid SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RA_I ja (alumine) SO_I (pentatoonika); kinnistab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.

vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvutakse laulu autoritega (helilooja ja luuletaja).

Laulmine ja laulutehnika. Kinnistatakse harjumust hoida laulmisel loomulikku kehahoidu (sirge selg, püstine pea, avatud suu). Tutvutakse laulmisele omaste hingamise põhimõtetega. Lauldakse julgelt, ilmekalt ja selge diktsiooniga.

Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris (kogu klassiga), ansamblis (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvutakse laulupidude traditsiooniga ja kaasatakse õpilasi koolikoori.

Interpretatsioon. Mõtestatakse lauldava laulu sõnu, väljendamiseks selle sisu ja meeleolu läbi erineva dünaamika (*piano, forte*, valjenedes, vaibudes) ja tempo (kiire, aeglane).

Muusikaline kirjaoskus. Täiendatakse juba õpitud laulu õppimist toetavat muusikateooriat, sh kinnistades mõisteid: viis (meloodia), rütm, meetrum, löök, takt, taktijoon, lõpujoon, taktimõõt (2-osaline ja 3-osaline taktimõõt), noot (noodipea ja noodivars). Kinnistatakse rütme, rütmifiguure ja

pausi rütmisilpide abil TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, paus abil ning teadvustatakse neid laulmisel.

- **Noodist laulmine.** Loetakse lususalt noodist laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Õpitakse uusi laule noodist pentatooniliste astmete abil. Arvestatakse lauldes noodimärkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat, latern, *segno*).

	• Vorm. Kinnistatakse laule õppides mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. • Relatiivsed astmed ja astmemudelid: SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RA_I ja (alumine) SO_I (pentatoonika). Mudellaulud. Kinnistatakse 1. klassis õpitud astmemudeleid koos käemärkidega. Tutvustatakse uusi relatiivseid astmeid. Kinnistatakse lauldes eri tessituurides eelkõige SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RA_I ja (alumine) SO_I astmetel põhinevaid astmemudeleid. Astmed paigutatakse astmetrepile või -redelile ja JO-võtme abil noodijoonestikule.
Mõisted: meetrum, löök, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, viis (meloodia), salm, refrään, esimene ja teine vool, fermaat, latern, <i>segno</i>, regilaul, helilooja, luuletaja, eeslaulja ja koor, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>forte</i> (valjult), valjenedes, vaibudes.	
Osaoskus: pillimäng	
Õpitulemused Õpilane: 1) mängib keha- rütmi- ja plaatpillidel lihtsamaid <i>ostinato</i>'sid, kaas-, eel- ja/või vahemänge, kasutades õigeid mänguvõtteid; oskab nimetada enda koolis olevate rütmi- ja plaatpillide nimetusi; mängib ja improviseerib plaatpillidel meloodiat, toetudes pentatoonikale;	Soovituslik õppesisu Musitseerimisel kasutatakse rütme, rütmifiguure ja pausi . Plaatpillidel musitseerides toetutakse pentatoonikale. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris (kogu klassiga), ansamblis (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.

2) on tutvunud väikekandle või plokkflöödi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerimisel. 3) mõistab eakohaselt muusikalise kirjaoskuse tähtsust: teadvustab õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi musitseerimisel.	Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse esmaseid mänguvõtteid. Kehapill. Kehapilli rakendatakse lihtsamates <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Rütmipillid. Musitseeritakse oma koolis olevatel rütmipillidel (kõlapulgad, triangel, võrutrumm, kõlatoru, marakad, rütmimunad, kuljused, tamburiin, taldrik, kastanjetid, agoogo, guiro, džembe, bongod, conga jt), kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille lihtsamates <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Musitseeritakse oma koolis olevatel plaatpillidel (ksülofon, kellamäng, metallofon, kõlaplaadid), kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille lihtsamates <i>ostinatodes</i>, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillidel musitseerides toetutakse pentatoonikale. Väikekannel, plokkflööt. Tutvutakse väikekandle või plokkflöödi esmaste mänguvõtetega, mida rakendatakse musitseerimisel.
Mõisted: meetrum, löök, takt, taktijoon, taktimõõt (2- ja 3-osaline), lõpujoon, volt, fermaat, latern, <i>segno</i>, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, viis (meloodia), salm, refrään, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>forte</i> (valjult), valjenedes, vaibudes, kehapill, rütmipillid, plaatpillid.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Meetrumi tunnetamine ja hoidmine pillimängus. • Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel. • Rütmi ja meloodia improviseerimine plaatpillidel, kasutades pentatoonikat. • Keha-, rütmi- ja plaatpillidel lihtsamate ostinatode, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine.	

- Musitseerimine väikekandlil või plokkflöödil, kasutades esmaseid mänguvõtteid.
- Rütmipillide ja fantaasiapillide meisterdamine.

Osaoskus: muusikaline liikumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas;
- 2) tajub ja tunnetab liikumise kaudu rütme, rütmifiguure ja pausi; tunnetab muusika erinevaid temposid ja väljendab dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu; arvestab liikudes enda ja teiste asukohaga ruumis;
- 3) tantsib koos kaaslastega eesti laulu- ja ringmänge ning labajalavalssi ja rei(n)lendrit.

Soovituslik õppesisu

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos (kogu klassiga), gruppides (näiteks pingiridade kaupa jne) kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Tutvutakse

liikumise kaudu rütmide, rütmifiguuride ja pausiga . Tunnetatakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu.

Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid. Tantsitakse ühiselt eesti rahvatantse (labajalg ja reinlender), kasutades tantsude põhisamme. Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõõris (ringjoonel), vooris ja viirus.

Mõisted: ringjoon (sõõr), voor, viirg, päripäeva ja vastupäeva, parem, vasak, labajalavalss (labajalg), rei(n)lender.

Osaoskus: muusikaline omalooming

Õpitulemused Õpilane: 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel, kasutades õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi; 3) improviseerib pentatoonika astmetele tuginedes; 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel. 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus: kasutab omaloomingu loomisel astmeid SO, MI, RA, LE, JO (alumine) RA_I ja (alumine) SO_I (pentatoonika) ja õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi.	Soovituslik õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis (näiteks pinginaabriga) ja/või kõik koos (kogu klassiga). Muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) kasutatakse omaloomingus nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides. Improviseeritakse tuginedes pentatoonilistele astmetele (SO, MI, RA, LE, JO, (alumine) RA_I ja (alumine) SO_I). Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, rütmijärgnevusi ja <i>ostinato</i>'sid ning esitatakse neid keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Omaloomingut luues kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pausi ning pentatoonikat. Liikumine. Improviseeritud liikumise kaudu väljendatakse muusikapala karakterit. Luuakse laulu meeleoluga sobivad liigutused.
Mõisted: laul, muusikapala, viis (meloodia), salm, refrään, meetrum, tempo, löök, takt, taktijoon, 2- ja 3-osaline taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, regilaul, liisusalme, helilooja, luuletaja, solist, eeslaulja, ansambel, koor, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>valjult</i> (forte), valjenedes, vaibudes.	
Osaoskus: muusika kuulamine	

Õpitulemused Õpilane: 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapäille ning kirjeldab neid.	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil. Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autorite ametitega (helilooja ja luuletaja). Uue repertuaari õppimisel tutvutakse autoritega. Otsitakse erinevatest infoallikatest autoritest teavet õpetaja suunamisel. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvalaule ja rahvapäille. Eristatakse regilaulus ühe- ja kaherealist regiviisi. Tutvutakse erinevate eesti rahvapillidega (kannel, hiiu kannel, lõõtspill, sarved, viled, torupill), neid eristatakse kuuldeliselt. Vokaal- ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala). Tutvutakse erinevate esituskosseisudega (solist, ansambel, koor). Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara. Kontsert. Korraldatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid.
Mõisted: laul, muusikapala, meetrum, tempo, helilooja, luuletaja, solist, eeslaulja, ansambel, koor, orkester, kontsert ja publik, eesti rahvapillid, dirigent, <i>piano</i> (vaikselt), <i>forte</i> (valjult), valjenedes ja vaibudes.	
3.klass Eeldatav nädalatundide arv on kaks	

Osaoskus: laulmine

Öpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba tooni ja selge diktsiooniga üksi, ansambelis või kooris;
- 2) väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;
- 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule;
- 4) laulab peast I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Lapsed, tupp“ (sõnad E. L. Wöhrmann) „Teele, tee, kurekesed“ (sõnad Fr. Kuhlbars), „Uhti, uhti, uhkesti“ (eesti rahvaviis / A. Piirikivi), „Emakesele“ (M. Härma / A. Oengo-Johanson)
- 5) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, arutleb suuliselt kogetu üle;
- 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda lauldes.

Soovituslik õppesisu

1. ja 2. klassis omandatud teadmiste kordamine.

Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regilaule, eesti ja teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast I kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Lapsed tuppa”, „Uhti, uhti uhkesti”, „Teele, teele, kurekesed”, „Emakesele”. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvustatakse laulu autoreid.

Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvutakse laulupidude traditsiooniga ja kaasatakse õpilasi koolikoori.

Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat (*piano, forte, crescendo, diminuendo*) ja tempo (kiire, aeglane).

Muusikaline kirjaoskus. Täiendatakse juba õpitud laulu õppimist toetavat muusikateooriat. Kinnistatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja

pausi ning õpitakse uusi rütme, rütmifiguure

	rütmisilpide TI-RI-TI-RI, TAI-RI abil ning poolpaus, tervetaktpaus ning teadvustatakse neid laulmisel. Seostatakse noodipikkuste silpnimetusi noodivältustega (TA = veerandnoot jne). • Noodist laulmine. Loetakse latusalt noodist laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Õpitakse lihtsamaid laule noodist kasutades kõiki õpitud astmeid. Laulmisel arvestatakse tuttavate ja uute noodimärkidega (sidekaar, pidekaar, süsteem). • Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vormi läbi mõistete salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Tutvutakse kaanoni laulmise põhimõtetega ja esitatakse neid. • Relatiivsed astmed ja astmemudelid. Mudellaulud. Kinnistatakse tuttavaid astmemudeleid koos käemärkidega. Tutvustatakse uusi astmeid (NA, DI, ülemine JO'). Kinnistatakse eri tessituurides kõiki põhiastmeid. Astmed paigutatakse astmetrepile või -redelile ja JO-võtme abil noodijoonestikule. Tutvutakse JO- ja RA-astmeridadega.
Mõisted: meetrum, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, volt, sidekaar, pidekaar, fermaat, latern, <i>segno</i>, süsteem, kaanon, regilaul, helilooja, luuletaja, eeslaulja ja koor, dirigent, dünaamika, <i>piano</i>, <i>forte</i>, <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>,	

noodivältused (veerandnoot, veerandpaus, poolnoot, poolpaus jne), pooltoon, tervetoon, põhiheli, JO-astmerida, RA-astmerida, improvisatsioon, žanr, marss, valss, polka.

Osaoskus: pillimäng

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates *ostinato*'des ja/või kaasmängudes;
- 2) musitseerib väikekandlel või plokkflöödil esmaseid mänguvõtteid kasutades;
- 3) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda pillimängus.

Soovituslik õppesisu

Musitseerimisel kasutatakse rütme, rütmifiguure ja

pause

Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu. Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid.

Kehapill. Rakendatakse kehapilli lihtsamates *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevate rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille lihtsamates *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille lihtsamates *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

	Plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.
Mõisted: meetrum, takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, vool, sidekaar, pidekaar, fermaat, latern, <i>segno</i>, süsteem, kaanon, helilooja, dirigent, dünaamika, <i>piano</i>, <i>forte</i>, <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>, noodivälvused (veerandnoot, veerandpaus, poolnoot, poolpaus jne), pooltoon, tervetoon, põhiheli, JO-astmerida, RA-astmerida, improvisatsioon.	
Osaoskus: muusikaline liikumine	
Õpitulemused Õpilane: 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) kasutab liikumisel muusika väljendusvahendeid; 3) tantsib eesti laulu- ja ringmänge; 4) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda liikumisel.	Soovituslik õppesisu Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Tutvustatakse liikumise kaudu rütme, rütmifiguure ja pause Tunnetatakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Liigutakse marsisammul erinevates tempodes. Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid.

	Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõõris (ringjoonel), vooris ja viirus. Tutvutakse valsi ja polka põhisammudega.
Mõisted: ringjoon (sõõr), voor, viirg, päripäeva ja vastupäeva, parem, vasak, labajalavalss (labajalg), rei(n)lender, marss, valss, polka.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel; 6) väljendab muusika meeleolu kunstitöodes;	Soovituslik õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) kasutatakse omaloomingus nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, rütmijärgnevusi ja <i>ostinato</i> 'sid ning esitatakse neid keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse laulu meeleoluga sobivad liigutused.

7) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus.	
Mõisted: laul, muusikapala, salm, refrään, meetrum, tempo, takt, taktijoon, 2- ja 3- osaline taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, pidekaar, sidekaar, süsteem, kaanon, regilaul, liisusalm, helilooja, luuletaja, solist, eeslaulja, ansambel, duo, duett, koor, dirigent, <i>piano, forte, crescendo, diminuendo</i>.	
Osaoskus: muusika kuulamine	
Õpitulemused Õpilane: 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara ning muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 3) eristab ja iseloomustab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat, sh muusikažanre (marss, valss, polka);	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või muul looval viisil. Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega (helilooja ja luuletaja). Tutvutakse valikuliselt erinevate heliloojatega, näiteks Gustav Ernesaks, Miina Härma, Wolfgang Amadeus Mozart, Pjotr Tšaikovski jne. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuuldut. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapäille ning kirjeldatakse neid. Vokaalmuusika ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala). Tutvutakse erinevate esituskosseisudega (solist, duo, duett, ansambel, koor, orkester). Eristatakse kuuldeliselt muusikažanre (marss, valss, polka).

4) otsib infot erinevatest etteantud allikatest, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid.	Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara.
Mõisted: laul, muusikapala, salm, refrään, meetrum, takt, taktijoon, 2- ja 3- osaline taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, pidekaar, sidekaar, süsteem, tempo, regilaul, liisusalm, helilooja, luuletaja, vokaalmuusika, instrumentaalmuusika, solist, eeslaulja, ansambel, duo, duett, koor, dirigent, <i>piano, forte, crescendo, diminuendo</i>, žanr, marss, valss, polka, eesti rahvamuusika.	

II kooliastme õpilasele omast teadmishimu ning aktiivsust rakendatakse kõigis muusikalistes tegevustes. Selles eas tähtsustub töö õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid arendades ning rakendades erinevates muusikalistes tegevustes. Olulised tegevused on selleski kooliastmes laulmine ja pillimäng.

Muusikatunnis lauldakse *a cappella* ja saatega ühe- ja kahehäälselt, kooris kahe- ja kolmehäälselt. Jätkatakse õpilaste vokaalsete võimete arendamist (hingamine, tämber, diapsoon, intonatsioon), arvestades õpilase häälemurde perioodiga. Ühislauluvarasse kuuluvad laulud, mis seovad erinevaid põlvkondi ja kannavad edasi ühislaulmise traditsiooni säilimist.

Pillimänguoskusi süvendatakse erinevates pillikoosseisudes mängides, kus pööratakse tähelepanu ansamblimänguoskuse kujundamisele. Suunatakse kuulama pillide tämbrilisi omadusi ja nende kokkusobivust koosmängus. Arendatakse rütmi- ja plaatpillide, väikekandle, plokkflöödi ning võimalusel ka teiste pillide mängimise oskust ja vilumust.

Muusikalise liikumise kaudu arendatakse õpilastes julgust end vabalt väljendada. Muusikalises liikumises on keskmis eesti ning teiste rahvaste tantsud. Muusikalist liikumist kasutatakse erinevate karakterite väljendamisel ja muusikavormide tundmaõppimisel. Omaloominguliste liikumisimprovisatsioonide kaudu toetatakse loovuse arengut muusikas.

Muusika kuulamises on oluline muusika kuulamisoskuste kinnistamine. Muusika kuulamisel tutvutakse eesti ja teiste rahvaste muusikaga, erinevate muusikažanritega ja muusikainstrumentidega. Muusikat kuulates arendatakse muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Tähtsustub muusika oskussõnade kasutamine muusikapalasid analüüsides ning oma arvamuse põhjendamine vestlustes. Otsitakse infot heliloojate ja kodukoha loomeinimeste kohta (interpreet, luuletaja jt) ning tutvutakse nende loominguga. Kujuneb kriitiline suhtumine internetis leiduvasse muusikasse.

Omalooming võimaldab omandatud teadmisi ja oskusi, sh muusikalist kirjaoskust, loovalt katsetada ning rakendada uutes olukordades (kaasmängud, *ostinato*'d, rütmilis-meloodilised improvisatsioonid, iseseisvad muusikapalad, muusikaline liikumine, tekstide loomine jne). Leitakse loomingulisi ühisosi erinevate ainevaldkondadega (keeled, kunst, kirjandus jt).

Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, sh muusikalist kirjaoskust. Õpilaste muusikalist eneseväljendust ja isikupärast esinemisoskust toetatakse nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, pillikoosseisud jms).

Silmaringi avardamise, kontserdikultuuri kujundamise ja muusika kuulamise kogemuse saamise eesmärgil käiakse õppekäikudel (kontserdid, muusikaetendused, muuseumid jne). Kohtutakse kodupaiga, aga ka Eesti tuntud heliloojate ja interpretidega. Õppekäikudel kogetut arutletakse ja analüüsitakse õpetaja kaasabil.

Muusikaliste tegevuste kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära. Õppimises ja õpetamises pööratakse tähelepanu hariduslike erivajadustega (sh muusikaliselt andekate) õpilaste võimete arendamisele.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud – II kooliaste Õpilane: 1) tunneb rõõmu nii iseseisvast kui ka ühisest muusikategevusest ja väärtustab musitseerimist; 2) teadvustab ja hindab oma muusikavõimeid, arendab neid muusikategevustes –laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises; 3) kuulab süvenenult Eesti ja teiste rahvaste muusikat ning	Kooliastme õpitulemused – II kooliaste Musitseerimine: laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, muusikaline omalooming Laulmine Õpilane: 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;
---	--

arutleb muusika üle;

4) osaleb aktiivselt muusikaloomes, katsetab oma ideid erinevates muusikategevustes ja sobivates digikeskkondades, on püsiv lahendusi otsides;

5) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ning analüüsib oma arvamusi ja valikuid;

6) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulupidu;

7) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ning suhtub lugupidavalt eri rahvuskultuuridesse;

8) leiab muusikainfot eri teabeallikatest ning käitub vastutustundlikult virtuaalmaailmas;

9) väärtustab loojat ja loomingut ning on teadlik autoriõigusest;

10) väärtustab teadmisi ja oskusi muusikategevustes, rakendades muusikalist kirjaoskust (helivältsed, rütmifiguurid ja pausid:

taktimõõdud 2/4, 3/3, 4/4, C ja eeltakt;

duur-, moll-helilaad, helistikud C-a, G-e, F-d;

muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele).

3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast kooliastme ühislaule:: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr, Kuhlbars), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis / M. Körber), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula), „Püha öö“ (F. Gruber / J. Mohr, tõlkinud K. A. Hermann), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa);

5) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;

6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.

Pillimäng

Õpilane:

1) süvendab I kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütm- ja plaadpile (valdavalt kaasmängudes);

2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandelil või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi;

3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumentidega;

4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline liikumine

Õpilane:

1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika

väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;

2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse;

3) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Muusikaline omalooming

Õpilane:

1) julgeb loomeideedega katsetada ning eksida; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel;

2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas;

3) improviseerib astmemudelitele tuginedes;

4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne);

5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.

Muusika kuulamine

Õpilane:

1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;

2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi;

3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele;

4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;

5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pillirühmi;

6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;

7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.

4. klass

Eeldatav nädalatundide arv on kaks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) suunab lauldes meloodiat endale sobivas tessituuris võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis/ M. Körber), „Püha öö“ (F. Gruber / J. Mohr, tõlkinud K. A. Hermann) 4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib eakohaselt kogetut suuliselt; 6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.	Soovituslik õppesisu Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes omandatud oskusi ja teadmisi. Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsed laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast II kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Mu isamaa armas“, „Püha öö“. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvutakse laulu autoritega. Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele, arvestades hääle isikupära ja sobivat tessituuri. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatena nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Jätkatakse tutvumist laulupeo traditsiooniga, kaasatakse õpilasi koolikoori. Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat (<i>piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, crescendo, diminuendo</i>) ja tempot (kiire, aeglane).

Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse laulu õppimist toetavat muusikateooriat. Õpitakse uusi rütme, rütmifiguure rütmisilpide TI, (paus), TI-TI-RI, TI-RI-TI,

TA-I-TI, TA-A-A-A abil ning teadvustatakse neid laulmisel.

Noodipikkuste silpnimetused kinnistatakse noodivältustega (TA = veerandnoot jne).

Selgitatakse taktimõõdu kahe numbri tähendust. Tutvutakse 4-osalise taktimõõdu (C) ja eeltaktiga.

- **Relatiivsed astmed ja astmemudelid.**

Mudellaulud. Kinnistatakse ja korratakse tuttavaid astmeid koos käemärkidega. Seostatakse JO- ja RA-astmerida duur- ja moll-helilaadi ja kolmkõladega. Eristatakse helilaade kõlaliselt (duur ja moll). Kinnistatakse astmemudeleid mudellaulude abil.

- **Absoluutsed helikõrgused.** Tutvutakse noodinimetustega (c-d-e jne). Paigutatakse noodid noodijoonestikule viiulivõtme abil. Õpitakse lihtsamaid laule tähtnimetustega.

- **Noodist laulmine.** Loetakse ladusalt noodist laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Lauldakse noodist uusi laule astme- ja tähtnimetustega. Laulmisel arvestatakse õpitud noodimärkidega.

	• Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vormi läbi õpitud mõistete. Lauldakse kaanoneid. Tutvutakse 1-, 2- ja 3-osalise lihtvormiga.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viiulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Loomuliku kehahoiu ja laulmisele omaste hingamispõhimõtete kinnistamine(?). • Eakohaste laste-, mängu- ja mudellaulude, regilaulude, eesti- ja teiste rahvaste laulude laulmine ühiselt, ansamblis ja üksi. • Laulmine ja improviseerimine õpitud astmemudelitel. • Kaanonite laulmine. • I kooliastme ühislaulude kordamine. • Osalemine koolikoori tegevuses.	
Osaoskus: pillimäng	
Õpitulemused Õpilane: 1) jätkab I kooliastmes omandatud pillimänguoskuste arendamisega ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);	Soovituslik õppesisu Musitseerimisel kasutatakse teadlikult uusi rütme ja rütmifiguure lisaks õpitutele.

2) musitseerib plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.	Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu. Noodist mängimisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi. Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga. Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinatodes</i>, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid toetudes absoluutsele noodisüsteemile. Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid. Klaviatuur. Seostatakse absoluutseid helikõrgusi (tähtnimetusi) kindlate asukohtadega klaviatuuril ja mängitakse lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril (klaveril, süntesaatoril, erinevatel digitaalsetel rakendustel jne).
--	---

Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. **Uued mõisted:** eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viiulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.

Teema: muusikaline liikumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;
- 2) väljendab liikumise kaudu eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse;
- 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Soovituslik õppesisu

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise

kaudu. Tutvutakse liikumise kaudu uute rütmide ja rütmifiguuridega ja pausidega (TI, kaheksandikpaus, TI-TI-RI, TI-RI-TI, TA-I-TI,

tervenoot, tervepaus).

Tunnetatakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendatakse muusikapala vormi (1-, 2-, 3-osaline lihtvorm).

Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid. Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõoris

	(ringjoonel), vooris ja viirus. Tantsitakse valssi ja polkat, kasutades põhisamme.
Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i> , <i>mezzoforte</i> , 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) julgeb loomeideedega katsetada; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või <i>ostinato</i> 'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.	Soovituslik õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse relatiivset ja/või absoluutset noodisüsteemi. Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides, rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinato</i> 'sid ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandel ja/või plokkflöödil esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid.

	Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse rütmimängudele uusi liigutusi. Digivahendid. Tutvutakse erinevate digitaalsete rakendustega, rikastamaks omaloomingut.
Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4- osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Meloodia ja rütmi improviseerimine. • Lihtsate rütmilis-meloodiliste kaasmängude loomine keha-, rütmi- ja/või plaatpillidel. • Rütmikaanonite loomine ja esitamine. • Meloodia noodistamine, kasutades relatiivset ja/või absoluutset noodisüsteemi. Omaloomingu esitamine meloodiapillil. • Lihtsamate tekstide loomine ja nende ilmikas esitamine. • Muusika meeleolu väljendamine loovliikumise kaudu. • Omaloomingu rikastamine, kasutades digitaalseid rakendusi. • Väikekandel või plokkflöödil omaloomingu esitamine. • Kunstitöodes kuulatud muusika või laulu meeleolu ja/või karakteri väljendamine.	
Osaoskus: muusika kuulamine	

Õpitulemused Õpilane: 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat, kasutades õpitud muusika oskussõnavara; 2) tunneb ja eristab eesti rahvapille; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; oskab nimetada oma koolis ja/või kodukohas tegutsevaid koore ja nende dirigente; 5) eristab kuuldeliselt pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid); 6) analüüsib külastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult; jagab kogemusi kaaslastega.	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või muul looval viisil. Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega. Otsitakse õpetaja suunamisel erinevatest infoallikatest autorite kohta teadmisi ning jagatakse neid klassikaaslastega. Tutvutakse valikuliselt erinevate heliloojatega, näiteks eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuuldut. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille (hiu kannel, kannel, lõõtspill, torupill, sarved, viled, parmupill jt) ning kirjeldatakse neid. Vokaal- ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat ja esituskoosseise. Kuulatakse ja võrreldakse hääle- ja kooriliike. Kuulatakse erinevaid pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid) ja eristatakse pillirühmi kõla ja välimuse järgi. Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Kirjeldatakse külastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult. Tutvutakse Eesti ooperiteatritega (Rahvusoper Estonia ja teater Vanemuine). Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara.
--	---

Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. **Uued mõisted:** eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur, rahvapillid, klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, lastehääled, naishääled, meeshääled, mudilaskoor, poistekoor, lastekoor, naiskoor, meeskoor, segakoor, ühendkoor.

5.klass

Eeldatav nädalatundide arv on üks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) laulab endale sobivas tessituuris ja hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab II kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula)	Soovituslik õppesisu Korratakse ja kinnistatakse 4. klassis omandatud oskusi ja teadmisi. - Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, eristades neid üksteisest. Jätkatakse ühe- ja kahehäälsete laulude, kaanonite ning teiste rahvaste laulude laulmist. Õpitakse laulma peast II kooliastme ühislause: Eesti hümn, „Eesti lipp“. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvustatakse laulu autoreid. - Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksik, mille käigus kuulatakse ja

4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;

5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust. Kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid, sidudes neid absoluutse noodisüsteemiga.

kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Järgitakse meloodia õiget intoneerimist, arvestades hääle isikupära ja sobiva tessituuriga. Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeoleolu, kasutades erinevat dünaamikat (*piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, crescendo, diminuendo*) ja tempot (kiire, aeglane). Tutvustatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid, näiteks *ritenuto, accelerando, largo, andante, moderato, allegro* jne.

- Muusikaline kirjaoskus. Täiendatakse juba õpitud laulu õppimist toetavat muusikateooriat. Kinnistatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodipikkuste silpnimetused kinnistatakse noodivältustega (TA-veerandnoot jne). Kinnistatakse taktimõõdu kahe numbri tähendust. Relatiivsed astmed ja astmemudelid. Kinnistatakse ja korratakse tuttavaid astmeid koos käemärkidega. Eristatakse helilaade kõlaliselt (duur ja moll). Seostatakse duur- ja moll-helilaadi helistikega (paralleelhelistikud C-a, G-e, F-d). Absoluutsed helikõrgused. Kinnistatakse tähtnimetusi (c-d-e jne). Paigutatakse noodid noodijoonestikule viiulivõtme abil. Tutvustatakse erinevaid alteratsioonimärke: diees, bemoll,

b ♭
bekarr

Õpitakse lihtsamaid laule tähtnimetustega. Noodist laulmine. Lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Lauldakse noodist uusi laule astme- ja

	tähtnimetustega (helistike määramine). Laulmisel arvestatakse õpitud noodimärkidega. Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vorm ja kinnistatakse 1-, 2- ja 3-osalise lihtvormi. Jätkatakse kaanonite laulmist. Tutvutakse skertso žanriga.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriim, lõppriim, regilaulu liigid, muusikal.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Erinevad hääleharjutused ja häälemängud. • Eakohaste ühislaulude, eesti- ja teiste rahvaste laulude laulmine. • Laulmine ja improviseerimine õpitud astmemudelitel. • Kaanonite laulmine. • Helistike laulmine tähtnimetustega. • 4. klassi ühislaulude kordamine. • Osalemine koolikoori tegevuses.	
Osaoskus: pillimäng	
Õpitulemused Õpilane:	Soovituslik õppesisu

1) süvendab varasemalt omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.	Musitseerimisel kasutatakse teadlikult õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu. Noodist mängimisel toetutakse absoluutsele noodisüsteemile. Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga. Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid toetudes absoluutsele noodisüsteemile. Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.
--	---

	Klaviatuur. Paigutatakse absoluutseid helikõrgusi (tähtnimetusi) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel. • Rütmi ja meloodia esitamine või improviseerimine plaatpillidel. • Keha-, rütmi- ja plaatpillidel <i>ostinato</i>'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine. • Kaanonite esitamine. • Musitseerimine väikekandlel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid. • Lihtsamate meloodiate esitamine klahvpillidel või erinevatel digitaalsetel rakendustel.	
Osaoskus: muusikaline liikumine	
Õpitulemused Õpilane:	Soovituslik õppesisu Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu Eesti rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning tantsib lihtsamaid tantse; 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.	Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Tajutakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendatakse muusikapala vormi (1-, 2-, 3-osaline lihtvorm). Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Väljendatakse mängudes esinevate tegelaste karaktereid. Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõõris (ringjoonel), vooris ja viirus. Tantsitakse erinevaid rahvatantse, kasutades nende põhisamme.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, folkloor, rahvatants, sõõrtantsud, voortantsud, polka, labajalavalss, reinlender.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) julgeb loomeideedega katsetada;	Soovituslik õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi

2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või <i>ostinato</i>'sid keha-, rütmi- ja plaadpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.	improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi. Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandel ja/või plokkflöödil esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid. Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse rütmimängudele uusi liigutusi. Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriim, lõppriim, regilaulu liigid.	
Osaoskus: muusika kuulamine	
Õpitulemused Õpilane: 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või muul looval viisil. Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega. Otsitakse õpetaja suunamisel erinevatest infoallikatest autorite kohta teadmisi ning jagatakse neid klassikaaslastega. Tutvutakse valikuliselt

2) tunneb eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet ning tutvustab seda kaaslastele; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore; 5) eristab kuuldeliselt erinevaid orkestriliike ja nende pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid); 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.	erinevate heliloojatega, näiteks eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuuldut. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille (hiu kannel, kannel, lõõtspill, torupill, sarved, viled, parmupill jt) ning kirjeldatakse neid. Tutvutakse rahvalaulu liikidega ja erinevate rahvatantsudega. Kuulatakse erinevaid pärimusmuusika töötlusi. Vokaal- ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning erinevaid esituskoosseise. Kuulatakse ja võrreldakse hääle- ja kooriliike. Tutvustatakse kodukoha ja Eesti erinevaid koore ja dirigente. Tutvustatakse erinevaid orkestriliike ja nende pillirühmi. Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult. Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: muusika väljendusvahendid, tempo, meloodia, rütm, tämber, metronoom, kulminatsioon, laulupidu, dirigent, kooriliigid, orkestriliigid, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriiim, lõppriim, regilaulu liigid.	

6.klass

Eeldatav nädalatundide arv on üks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr, Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa) 5) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 6) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.	Soovituslik õppesisu Korratakse ja kinnistatakse 5. klassis omandatud oskusi ja teadmisi. Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse peast II kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Kui Kungla rahvas“, „Majakene mere ääres“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid. Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi. Osaletakse laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsitakse kogetut suuliselt ja kirjalikult. Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot. Kinnistatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid.

	Muusikaline kirjaoskus. Rakendatakse lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutatakse laulu õppides relatiivseid astmeid ja absoluutseid helikõrgusi. Noodist lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist ning arvestatakse õpitud noodikirja märkidega. Kinnistatakse õpitud helistikke (C-a, G-e, F-d), seostades neid duur- ja moll-helilaadiga. Selgitatakse õpitavate laulude vormi.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.	
Osaoskus: pillimäng	
Õpitulemused Õpilane: 1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandlel või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumentiga;	Soovituslik õppesisu Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu. Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga ja helistikega.

4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.	Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades pillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevatel plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid, kinnistades absoluutset noodisüsteemi. Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid. Klaviatuur. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.	
Osaoskus: muusikaline liikumine	

Õpitulemused Õpilane: 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse; 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.	Soovituslik õppesisu Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Tajutakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamiseks muusikapala vormi. Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Teiste maade rahvatantsud. Mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, tutvudes laulumängu sisu ja pärimusliku traditsiooniga. Tutvutakse valikuliselt erinevate maade rahvatantsudega, kasutades nende põhisamme.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused	Soovituslik õppesisu

Õpilane: 1) julgeb loomeideedega katsetada; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda.	Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse õpitud muusikalist kirjaoskust. Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge, <i>ostinato</i> 'sid ning muusikapalu, mida esitatakse üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandlil ja/või plokkflöödil esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid. Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.	
Osaoskus: muusika kuulamine	

Õpitulemused Õpilane: 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades; 2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore; 5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pille ja pillirühmi; 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.	Soovituslik õppesisu Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või kirjalikult muusika oskussõnavara kasutades või muul looval viisil. Autorid. Uuritakse valikuliselt (nt eesti heliloojad, õpitava maa helilooja(d)) kuulatud heliteose autori loometegevust, kasutades teabe leidmiseks erinevaid infoallikaid. Tutvustatakse infot kaaslastele. Tutvutakse muusikateose interpreteerimisvõimalustega (töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver). Euroopa rahvaste muusika. Tutvutakse valikuliselt Soome, Rootsi, Norra, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Austria, Suurbritannia, Venemaa muusikatraditsioonidega. Arutelude ja vestluste käigus võrreldakse õpitud rahvaste muusikat eesti rahvamuusikaga, nt leitakse erinevusi ja sarnasusi eesti rahvapillidega (pillirühm, kuju, kõla). Laulupidude traditsioon, teekond läbi aja heliloojate Aleksander Kunileid, Karl August Hermann, Miina Härma, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Rene Eespere, Alo Mattiisen, Olav Ehala, Rasmus Puur, Pärt Uusberg jt loomingu näitel. Eesti heliloojate põlvkondlik järjepidevus heliloojate Rudolf Tobias, Heino Eller, Eduard Tubin, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Jaan Rääts, Erkki-Sven Tüür, Tõnu Kõrvits jt loomingu näitel.
--	---

	Kontsert. Kinnistatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Analüüsitakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, antakse kuuldule ja nähtule hinnang ning jagatakse kogemusi kaaslastega. Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamust õpitud oskussõnavara kasutades.
Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: rahvaviisi seade, interpretatsioon, töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver, programmiline muusika.	

Õppeaine kirjeldus

III kooliastmes on tähelepanu keskmes iseseisva muusikalise mõtlemise süvendamine ning õpilaste muusikaliste võimete edasiarendamine ja rakendamine muusikalistes tegevustes, kasutades erinevaid õppevorme ning -meetodeid. Muusikatunnis lauldakse, nii ühe- kui ka mitmehäälselt, ansamblis, kooris kahe- või kolmehäälselt. Jätkatakse õpilaste vokaalsete võimete arendamist, arvestades õpilase häälemurde perioodiga. Repertuaari kuuluvad Eesti ja teiste rahvaste laulud ning kooliastme ühislaulud. Ühislauluvarasse kuuluvad laulud, mis seovad erinevaid põlvkondi ja kannavad edasi ühislaulmise traditsiooni säilimist.

I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi süvendatakse erinevates pillikoosseisudes mängides, kus arendatakse ansamblimänguoskust. Arendatakse kuulamisoskust, õpitakse tundma pillide tämbrilisi omadusi ja nende kokkusobivust ansamblis. Omandatakse akustilise kitarriga või ukulele esmased akordmänguvõtted.

Muusikalise liikumise kaudu arendatakse õpilastes julgust end vabalt väljendada. Muusikalises liikumises on olulisel kohal erinevate rahvaste muusika ja tantsude karakterite tunnetamine, väljendamine ja võrdlemine. Tutvutakse erinevate muusikaliste liikumisviisidega. Süvendatakse

muusikaliste vormide tundmaõppimist liikumise kaudu. Omaloomingulist muusikalist liikumist rakendatakse ka erinevates improvisatsioonilistes ülesannetes.

Muusika kuulamisel on keskmis muusika mõtestamine ja tõlgendamine. Jätkatakse Eesti muusika tundmaõppimist ning tutvutakse ka erinevate muusikakultuuride ja rahvaste muusikaga. Muusika analüüsimisel ja tõlgendamisel kasutatakse muusika oskussõnu ning luuakse seoseid erinevate kunstiliikide ja õppeainete vahel. Muusikat kuulates tähtsustub kuulnud muusika põhjal oma arvamuse kujundamine ning selle argumenteeritud põhjendamine nii suuliselt kui ka kirjalikult, toetudes muusika oskussõnavarale kujuneb kriitiline suhtumine internetis leiduvasse muusikasse.

Muusikaline omalooming võimaldab omandatud teadmiste ja oskustega, sh muusikalise kirjaoskusega eksperimenteerida ning rakendada neid kaasmängudes, saadetes, rütmilis-meloodilistes improvisatsioonides ja (digi)kompositsioonides, muusikalises liikumises, tekstide loomises jm. Kuulatakse, analüüsitakse ja arutletakse enda ja kaaslaste omaloomingu üle. Leitakse loomingulisi ühisosi erinevates ainevaldkondades.

Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, sh muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm) toetatakse õpilaste isikupärast esinemisoskust. Laulupeo traditsiooni edasikandumisel tähtsustub õpilaste osavõtt (kooli)koori tegevuses.

Silmaringi avardamise, kontserdikultuuri kujundamise ja muusika kuulamise kogemuse saamise eesmärgil käiakse õppekäikudel (kontserdid, muusikaetendused, muuseumid jne). Kohtutakse kodupaiga, aga ka Eesti tuntud heliloojate ja interpretidega. Õppekäikudel kogetut arutletakse ja analüüsitakse õpetaja kaasabil.

Muusikaliste tegevuste kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära. Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ja iseseisvaks õppijaks, kes väärtustab koostööd ning arvestab kaaslastega. Õppimises ja õpetamises pööratakse tähelepanu hariduslike erivajadustega (sh muusikaliselt andekate) õpilaste võimete arendamisele.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud – III kooliaste	Kooliastme õpitulemused – III kooliaste Musitseerimine: laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, muusikaline omalooming
--	---

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiigist, väärtustab muusikat ning muusikategevust kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
- 2) teadvustab muusika võimalusi vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalu loomisel;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis);
- 4) arendab loomeideid muusikalise eneseväljenduse kaudu: katsetab ideid muusikategevustes, leiab lahendusi esile kerkinud probleemidele, hindab isikupära ja erinevaid lahendusi ning on püsiv ja järjekindel;
- 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat, on traditsioonide edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 7) teadvustab muusikat kui kultuuridevahelist suhtluskeelt, väärtustab kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tegutseb eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonnasse;
- 9) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 10) teadvustab, et teadlikuma musitseerimise aluseks on muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad helivältsed, rütmifiguurid ja pausid:

Laulmine**Õpilane:**

- 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;
- 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal);
- 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
- 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.

Pillimäng**Õpilane:**

- 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus;
- 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades;

kaheksandiktaktimõõd laulurepertuaarist tulenevalt; ühe võtmemärgiga helistikud ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud; bassivõti repertuaarist tulenevalt; muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele;
11) mõistab, kuidas huvi muusika vastu ning muusikaoskused võimaldavad Kujundada sellest elukestva harrastuse või elukutse.

3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut;
4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

Õpilane:

- 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm;
- 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades;
- 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm);
- 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu;
- 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.

Muusikaline liikumine

Õpilane:

- 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;
- 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu;
- 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning

põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm);

4) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Muusika kuulamine

Õpilane:

1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;

2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;

3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskoosseise, hääleliike,

leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut;

4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;

5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;

6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;

7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;

8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;

9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga;

10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskondades.

Metoodilised artiklid ja juhendmaterjalid

1. Muusika ja kunsti õpetamisest. Koostanud Inge Raudsepp, Heie Treier ja Maie Vikat (2005).
2. Heino Kaljuste artiklite kogumik. Koostanud Ene Kangron (2011).
3. Riho Päts. Valik artikleid muusikapedagoogikast ja muusikapsühholoogiast. Koost. Inge Raudsepp ja Maie Vikat (2019).
4. Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis. Riho Päts (2010).
5. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostajad Kristi Kiilu, Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
6. Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Toimetanud Eve Kikas (2010). https://haridus.ut.ee/sites/default/files/inline-files/oppimine_ja_opetamine_3_kooliastmes_1.pdf
7. Muusika valdkonnaraamat põhikoolile (2010). <https://oppekava.ee/muusika/>
8. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Peeter Mehisto, David Marsh, Maria Jesus, Frigols Martin, Kai Võlli, Hiie Asser (2010). https://www.integratsioon.ee/sites/default/files/216_LAK_raamat.pdf
9. Veebiseminar, kus Piret Lehist tutvustab tehisintellektil põhinevaid rakendusi õppetöö ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks (2023). https://youtu.be/CJlvVR7iM6w?si=_fZmkYCwGszTaIKl
10. HARNO veebiseminarid https://www.youtube.com/playlist?list=PLwyEA_bBMcYE0eoW-fh950Hqj0t7BvVVv
11. Digitaalsed õppematerjalid <https://e-koolikott.ee/et>
12. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.

Metoodilised soovitused

1. Kaasata kõik õpilased ühislaulmisse.
2. Laule saab õpetada:
 - kuulmise järgi;
 - käemärkide / rändnoodi järgi;
 - rütmistatud astmenoodi järgi;
 - traditsioonilise noodi järgi;
 - kombineeritud meetodil.
3. Laulmisel ja hääle arendamisel pöörata tähelepanu loomulikule kehahoiule ja hingamisele lauldes väljendusrikkalt vaba tooni, selge diktsiooni ja võimalikult puhta intonatsiooniga.
4. Laulu õpetamisele peaks eelnema hääle lahti laulmine.
5. Suunata õpilast laulmisel järgima häälehoitu häälemurdeperioodil.
6. Laulda *a cappella* ja saatega (kasutades erinevaid saatepille).

Õppevara õpilasele

1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.
2. Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod. <https://www.opiq.ee/Kit/Details/465> (tasuta)

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

1. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostanud: Kristi Kiilu ja Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
 - Laulmine. Kadi Härma, Anu Sepp (lk 90–99).
 - Zoltán Kodály muusikahariduskontseptsioon. Mall Ney (lk 156–185).
2. Laulmine ja hääle kujundamine klassitunnis ning koorilaulus. Niina Esko, Taavi Esko (2010). <https://oppekava.ee/laulmine-ja-haale-kujundamine-klassitunnis-ning-koorilaulus/>
3. Hääle kujundamisest. Vilja Sliževski (2010). <https://oppekava.ee/haale-kujundamisest-pohikoolis/>
4. Hääleseade ABC. Vilja Sliževski (2012).
5. Õppekavast laulupeoni. Aarne Saluveer (2010). <http://oppekava.innove.ee/oppekavast-laulupeoni-eile-tana-homme/>

Osaoskus: laulmine	
7. Diferentseeritud töö: arvestada ja arendada õpilaste vokaalseid võimeid üksi ning rühmas lauldes (solistid, ansamblid, koor). 8. Arendada võimetekohaselt mitmehäälsuse tajut. 9. Tutvustada õpilastele eakohaselt mõisteid, mida musitseerimisel kasutatakse. 10. Suunata õpilast järgima laulu vormi arvestades õpitud noodimärke.	6. Regilaulu käsitlemisest põhikooli muusikaõpetuses. Celia Roose (2010). https://oppekava.ee/regilaulu-kasitlemisest-pohikooli-muusikaopetuses/ 7. Laula-laula kallis kannel. Rahvalaule ja laulumänge väikekandle saatel. Kaire Jääts (2021). 8. Pärimuslikud laulumängud lastele I. Janne Suits (2014/2021). 9. Pärimuslikud laulumängud lastele II. Janne Suits (2018). 10. Kooli folkloorikogumik. Celia Roose. (2003). 11. Õpime beatboxi. Fred Rõigas (2022).
Osaoskus: pillimäng	
Metoodilised soovitusel 1. Rakendada ja kinnistada Orff-pillidel, plokkflöödil ja väikekandlel mängides I ja II kooliastmes omandatud muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes. Musitseerimisel ja uute palade õppimisel rakendada Orffi- ja Jaques-Dalcroze'i pedagoogika põhimõtteid. 2. Omandada esmased mänguvõtted kitarril ja/või ukulel, rakendades neid musitseerimisel.	Õppevara õpilasele 1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud. 2. Õpime ukulelet. https://youtu.be/PFJ6zakgIy4?si=bDR9tiGfDS5O9S88 3. Väikekannel ja väikekandle mängutehnikad. Aime Reier. https://www.opiq.ee/kit/465/chapter/25281 (tasuta)

3. Pillide mänguvõtete omandamisel ja meloodia mängimisel kasutada tähtnimesid, seostades need nootide asukohaga noodijoonestikul ja/või klaviatuuril.
4. Musitseerimisel kasutada ka rakendusi (näiteks Perfect Piano jt).
5. Koosmusitseerimisel kasutada aktiivõppemeetodeid: paaris- ja rühmatööd jt. Uurida ja katsetada musitseerides pillide tämbrilisi omadusi, valides sobivad pillid ansamblisse ja /või bändi. Põhjendada tehtud valikut.
6. Leida koolis ansamblimängu harrastamise võimalusi, toetamaks õpilaste huvi pop- ja rokkmuusika vastu.
7. Suunata õpilasi pöörama tähelepanu pillide korrashoiule, hooldamisele ja puhastamisele.

4. Väikekandle mänguvõtete õpetamine. Pille Karras (2011). <http://oppekava.innove.ee/vaikekandle-manguvotete-opetamine-klassitunnis/>

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

1. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostanud: Kristi Kiilu ja Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
 - Omaloomingu ja improvisatsiooni võimalustest muusikatunnis. Kadi Härma (lk 108–123).
 - Orff-pedagoogika. Monika Pullerits (lk 186–209).
 - Émile Jaques-Dalcroze'i rütmika ja pedagoogilised põhimõtted. Kaja Kaus (lk 210–228).
2. Pillimängust muusikatunnis. Liivi Urbel (2010). <http://oppekava.innove.ee/pillimangust-muusikatunnis-2010/>
3. Koolimuusika. Rütm, mäng ja muusika. Tuuli Jukk (2008).
4. Koolimuusika. Veljo Tormis (2018).
5. Rütmipillide mänguvõtted. WORLD DRUM CLUB. <https://www.youtube.com/@WORLDDRUMCLUB>
6. The Percussion Family. <https://www.youtube.com/watch?v=LaXgEHBYT3c>

Osaoskus: laulmine	
	7. Studio 49 plaatpillide tutvustus. https://www.youtube.com/watch?v=zQOgd6uqYhc 8. Rütmi-, plaat- ja kehapilli mängimine saatega erinevatele kooliastmetele. Musication. https://www.youtube.com/@musication 9. Teaching With Orff. https://www.youtube.com/@TeachingWithOrff 10. Orff-Schulwerk. https://www.youtube.com/@orff-schulwerk/videos 11. Kompositsiooni esitamine kehapillil. Hand Clap Skit. https://www.youtube.com/watch?v=IDvIo_LRIZ4 12. Kehapill. Pass the Sound. https://www.youtube.com/@PasstheSound 13. Kehapill klassiruumis. Body Percussion Classroom. https://www.bodypercussionclassroom.com/ 14. Classroom Stomp. https://www.youtube.com/watch?v=xJXnfkU483c&ab_channel=AndrasOstrom 15. Luuper – instrument või mänguasi. Arno Tamm (2020). https://sisuloome.ee-koolikott.ee/node/16598
Osaoskus: muusikaline liikumine	
Metoodilised soovitused	Õppevara õpilasele

1. Liikumistegevuste korraldused tuleb jagada selgelt ja täpselt. Lihtsamate korralduste kuulamine, jälgimine, matkimine ja täitmine liikumismängudes ning laulu- ja ringmängudes on järjepidev, arendades seeläbi taasesituse kiirust, rütmilist täpsust ja reaktsiooni.
2. Luua liikumistegevusteks tingimused, milles areneks õpilaste ruumitunnetus ning enda keha ja liikumise tajumine, suunates neid seeläbi liikudes end vabalt väljendama.
3. Liikumistegevuste läbiviimisel rakendada Orffi- ja Jaques-Dalcroze'i pedagoogika põhimõtteid.
4. Viia läbi rütmimänge ja koordinatsiooniharjutusi (erinevad rütmid samaaegselt, rütmikaanonid, kehapilliharjutused üksi ja/või paarilisega), kinnistades seeläbi õpitud rütme ja tajudes erinevaid rütmivältusi samaaegselt. Mängude läbiviimine ühistegevusena arendab sotsiaalset suhtlust ning õpetab teistega arvestama
5. Tunnetada erinevate muusikaliste näidete abil muusika temposid ja dünaamikat ning väljendada helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Helinäideteks valida karakterselt ning žanriliselt erinevaid palu, laiendades seeläbi õpilaste silmaringi ning kujundades nende muusikalist maitset.

1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.
2. Eesti Pärimusmuusika õppevideod. Pärimustantsud. Labajalg. <https://www.opiq.ee/kit/465/chapter/25295> (tasuta)
3. Eesti Pärimusmuusika õppevideod. Pärimustantsud. Reinlender. <https://www.opiq.ee/kit/465/chapter/25296> (tasuta)
4. Liikumisõpetus. Materjalid III kooliastmele. https://liikumisopetus.ee/materials/?mf_material-level=15
 - Loovtants. <https://liikumisopetus.ee/materials/loovtants/>
 - Tantsulised mängud. <https://liikumisopetus.ee/materials/tantsulised-mangud/>

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

1. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostanud: Kristi Kiilu ja Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
 - Émile Jaques-Dalcroze'i rütmika ja pedagoogilised põhimõtted. Kaja Kaus (lk 210–228).
 - Orff-pedagoogika. Monika Pullerits (lk 186–209).
2. Tantsuline liikumine põhikooli kehalise kasvatuses tunnis:

Osaoskus: laulmine

6. Rakendada aktiivõppemeetodid: paaris- ja rühmatöö ettevalmistamine ja esitamine, laulu- ja ringmängudes osalemine üksi ja kaaslastega.
7. Võimaluse korral tantsida eesti ja teiste maade rahvatantse.
8. Luua projektülesandena liikumiskompositsioon, kasutades vabalt valitud õppesisule vastavat muusikat.

- Loovtants. Anu Sööt, Eve Noormets (2010). <https://oppekava.ee/Loovtants/>
 - Eesti rahvatantsud ja teiste rahvaste tantsud. Tiiu Pärnits, Ülle Feršel, Sille Kapper
3. Digiraamat „Tantsuline liikumine põhikooli kehalise kasvatuses tunnis“. Koostanud Anu Sööt (2012). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/21902>
 4. Kaks sammu sissepoole. Ringmängulaulud. Neeme Liivak (2000).
 5. Pärimuslikud laulumängud lastele I. Janne Suits (2014/2021).
 6. Pärimuslikud laulumängud lastele II. Janne Suits (2018).
 7. Roheline. Rütmi ja liikumisõpetus. Metoodiline juhend. Tuuli Jukk (2003).
 8. Kollane. CD ja metoodiline juhend. Piret Laikre, Tuuli Jukk, Marju Järvpõld, Piret Hinrikus-Sage, Tiia Kadalipp, Katrin Reinup (2020).
 9. Rütmika-loov liikumine. Metoodiline käsiraamat. Zoja Mellov (1999).
 10. Playing music with the whole body. E. Nivbrant Wedin (2015).
 11. Dalcroze Today: An Education Through and Into Music. M-L. Bachmann (1991).

12. Rhythm and Movement: Applications of Dalcroze Eurhythmics. E. Findlay (1995).
13. Dalcroze Society of America. <https://www.youtube.com/@dalcrozeusa>
14. Videos about Dalcroze Eurhythmics by FIER. <https://www.youtube.com/@fierinternationalfederatio2307>
15. Atlas of Eurhythmics. <https://www.kmh.se/in-english/atlas-of-eurhythmics.html>
16. Aafrika tants. <https://www.youtube.com/watch?v=Cq432jKoUQk>
17. Standard- ja Ladina-Ameerika tantsud. Silvia Purje, Tanel Keres (2010). <https://oppekava.ee/standardtantsud-ja-ladina-tantsud/>
18. 20 Dance Styles From Around The World. <https://www.youtube.com/watch?v=jYG3s6lu-SI>
19. Dances Around the World. <https://www.youtube.com/watch?v=DNqjZ03zH-s>
20. Different European Folk Dances. <https://www.youtube.com/watch?v=HLVcO6y-fQE>
21. Salsa. <https://www.youtube.com/@salsaventura>
22. Hip-hop. https://www.youtube.com/playlist?list=PL0m7UHzPZEA__ntQOR9IFhIzH-C2TVL42

Osaoskus: laulmine	
	23. Ladina-Ameerika võistlustantsud https://www.youtube.com/watch?v=tTiV79U1KT0 1.00 tšatša; 3.31 samba; 6.02 rumba; 8.18 pasodoobel; 13.23 džaiiv
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Metoodilised soovitused 1. Loomupärase loovuse avanemiseks ja arenemiseks on oluline luua keskkond, kus õpilane tunneb end turvaliselt. 2. Ülesannet diferentseerida vastavalt õpilaste võimetele ja oskustele, õpilastele antud ülesanne olgu selgete juhistega. 3. Laulusõnade loomisel jälgida teksti rütmistamise põhimõtteid, regivärsi loomisel 8-silbilist värsirida ja algriimi. Teksti sisu koostamisel järgida mõtte terviklikkust. 4. Omaloomingu loomisel rakendada Orffi-pedagoogika põhimõtteid. 5. Omaloomingut saab luua mitmekesiste vahenditega: kehapillil, rütmipillidel, plaatpillidel, akustilistel ja elektroonilistel pillidel, digirakendustel jm.	Õppevara õpilasele 1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud. 2. Koosmäng. Pärimusmuusika Keskuse õppevideod (2022). https://www.opiq.ee/Kit/Details/465 (tasuta) Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale 1. Loov- ja praktiline töö. Soovitusi ja näiteid loovtööde tegemiseks põhikooli III kooliastmes (2011). https://oppekava.innove.ee/soovituslik-juhend-loovtoode-koostamiseks-iii-kooliastmes/ 2. HARNO. Virtuaalne töötuba: taskuhäälingu loomine erinevate digilahenduste abil. Piret Lehist 2022. https://youtu.be/DyXkt5DscLU?si=_hP9AQ9OgQqd5n1u

Osaoskus: laulmine

6. Muusika väljendusvahendite ja meeleolu edastamiseks ning omaloomingulise liikumiskompositsiooni ettevalmistamiseks ja esitamiseks kasutada loovliikumist lähtudes näiteks Jaques-Dalcroze'i pedagoogikast.
 7. Kasutada aktiivõppe meetodeid: individuaalne, paaris- ja rühmatöö, demonstratsioon jt.
 8. Õpilase looming on väärtuslik ja sellesse tuleb suhtuda lugupidavalt.
3. Loovus muusikatunnis. Tauno Ants (2010). <http://oppekava.innove.ee/loovus-muusikatunnis/>
 4. Loovast eneseväljendusest ja omaloomingust. Kadi Härma (2010). <https://oppekava.ee/loovast-enesevaljendusest-ja-omaloomingust-muusikatunnis/>
 5. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostanud: Kristi Kiilu ja Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
 - - Omaloomingu ja improvisatsiooni võimalustest muusikatunnis. Kadi Härma (lk 108–123).
 6. Autoriõiguse kaitse. Teksti koostas Patendiamet, Justiitsministeerium (viimati muudetud 09.02.2023) <https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/intellektuaalse-omandi-kaitse/autorioiguse-kaitse#autorioigus>
 7. Intellektuaalomand. Projektijuht Virgo Sillamaa. <https://intellektuaalomand.ee/>
 8. Tehisintellekti kasutamisevõimalused
 - <https://www.riffusion.com/>
 - <https://ecrettmusic.com/>
 - <https://soundraw.io/>

Osaoskus: laulmine	
	- Mihkel Raud – Kuidas läbi muusika sõnumeid edastada? Tagasi kooli e-tund (2020). https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kuidas-labi-muusika-sonumeid-edastada/ - Muusika digiõppematerjalid. Digitaalne omalooming. Kadri Keskküla, Aet Vill. https://sites.google.com/view/omuusika/avaleht - Digitaalse audiovisuaalse loomingu konkursi materjalid. Tallinna Ülikool (al 2021). https://tludigikonkurss.tilda.ws/materjalid - Informaatika digiõpik. https://courses.cs.ut.ee/t/digiopik/, - Video tegemine (omaloomingu salvestus videos) https://docs.google.com/document/d/1AK57Kt9ankMBY_zXJI3CyIDx10wF0jxQX-4eIku7g-E/edit
Osaoskus: muusika kuulamine	
Metoodilised soovitused Muusika kuulamisel on olulisel kohal eesti muusika: eesti pärimusmuusikute, heliloojate, interpretide, artistide, esituskooresseisude, levi-, džäss- ja filmimuusika ning muusikateatri tutvustamine. Teiste rahvaste muusika ja kultuuri tutvustamisel saab luua võrdlusi ja seoseid eesti muusikaga, suunata	Õppevara õpilasele RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud. AUTOR, ARTIST, INTERPREET, MUUSIKAINSTRUMENDID, PILLIKOOSSEISUD Autoriõiguse kaitse. Teksti koostas Patendiamet, Justiitsministeerium (viimati muudetud 09.02.2023).

õpilasi leidma iseloomulikke jooni õpitud maade rahvamuusikas ning võrdlema seda eesti rahvamuusikaga.

7. klassi teemad

Muusikainstrumente õpetades on üheks eesmärgiks tutvustada õppijatele eesti interpreete ja kammeransambleid. Muusikanäiteid on soovitatav kuulata eesti interpretide esituses, häid võimalusi pakuvad saatesarja „Klassikatähed“ hooajad.

Maailma rahvaste muusikas laieneb kultuuripilt teistele mandritele – eesmärk on anda õpilasele üldkultuurilised taustateadmised õpitava maa muusikapärandist. Kuulatakse ning õpitakse valikuliselt (kaasates õpilasi valikute tegemisse) tundma Idamaade, Austraalia jt muusikat. Tutvustada õpilastele ka erinevaid usundeid ja luua seeläbi seos eesti muusikas Idamaade kultuurist inspireerunud heliloojatega (nt Grünberg, Vähi jt).

Eelneva teema jätkuks on vaimuliku muusika teema. Tutvutakse eesti vaimuliku rahvalaulu ja heliloojatega, kes on oma loomingus kasutanud vaimulikke rahvaviise (Kreek jt) ning heliloojatega, kes on loonud vaimulikku muusikat (Pärt, Sisask, Uusberg jt), samuti eesti kollektiividega, kes esitavad peamiselt vaimulikku muusikat.

Eesti pärimusmuusika teema keskendub tänapäevasele pärimusmuusikale, tutvustatakse ansambleid, artiste, festivale ja

<https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/intellektuaalse-omandi-kaitse/autorioiguse-kaitse#autorioigus>

- Intellektuaalomand. Projektijuht Virgo Sillamaa. <https://intellektuaalomand.ee/>
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Riigi Infosüsteemi Amet. Tehisintellekt. <https://www.kratid.ee/tehisintellekt>
- Kuula, millist muusikat loob tehisintellekt etteantud teemal (2022). <https://teadus.postimees.ee/7673464/kuula-millist-muusikat-loob-tehisintellekt-etteantud-teemal>
- Eesti muusika infokeskus. <https://www.emic.ee/>
- Eduard Tubina Virtuaalkeskkond. <https://eduardtubin.com/>
- Pilliportaal. <https://pilliportaal.kultuur.ut.ee>
- Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod. Kaja Kaus, Cätlin Mägi. <https://www.opiq.ee/Kit/Details/465> (tasuta)
- Muusikainstrumentid. Philharmonia. <https://philharmonia.co.uk/resources/instruments/>
- Clevelandi orkestri pille tutvustavad lühivideod. <https://www.youtube.com/playlist?list=PL3zevNxAsOJ-0CICyD79NFvDfPaU7IbGi>
- Muusika kuulamine: heliteoste mõtestamine, võrdlemine, analüüsimine. Inge Laht mets (2019). <https://e->

pärimusmuusika õppimisvõimalusi. Festivalide kaudu saab luua seoseid maailma rahvaste muusikaga, nt Viljandi Pärimusmuusika festivalil astub igal aastal eesti muusikute kõrval üles hulgaliselt artiste ja bände maailma eri paikadest.

8. klassi teemad

8. klassis teevad õpilased loovtöö, milleks võib sageli olla omaloomingu loomine mingis popmuusika stiilis pillidel ja/või digitaalselt. Toetamaks õpilase võimalikku loovtööd, tutvustatakse 8. klassis arvutimuusika loomise võimalusi ning rokk- ja popmuusika stiile.

Olulisel kohal on autorikaitse seaduse ja autoriõigusega kaasnevate kohustuste tundma õppimine intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). Õpilastele on vajalik selgitada ka autoriõiguste ja isikuandmete kaitse põhimõtete järgimist tehisintellekti kasutamise puhul.

Rokk- ja popmuusika arenguloo tutvustamisel luua seoseid eesti levimuusika arenguga. Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika rahvaste muusika tundma õppimine aitab mõista rokk- ja popmuusika stiilide kujunemislugu. Muusikatööstuse arenguloo ja ülesehituse teema käsitlemine võimaldab õpilast suunata kriitiliselt suhtuma infotehnoloogia ja meedia kujundatud

koolikott.ee/et/oppematerjal/25278-Muusika-kuulamine-heliteoste-motestamine-vordlemine-analuusimine

VAIMULIK MUUSIKA JA MAAILMA RAHVASTE MUUSIKA

1. Koraalid ja vaimulikud rahvalaulud. Esmaeeter (2000). <https://arhiiv.err.ee/video/vaata/muusikaelu-koraalid-ja-vaimulikud-rahvalaulu>
2. Arvo Pärt. Arvo Pärdi Keskus. <https://www.arvopart.ee/>
3. Orientaaltund. 46. Sven Grünberg ja Ida muusika (1993). <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/orientaaltund-46-sven-grunberg-ja-ida-muusika>
4. Eesti heliloojad. Peeter Vähi (2015). <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/eesti-heliloojad-peeter-vahi>
5. Muusikaõpetuse töölehed, keelekümbel (maailma rahvaste muusika, rock-muusika, lavamuusika žanrid). Koostanud Silje Tiks, Marge Vaher, Kadi Härma, Julia Trubatšova (2018). <https://ekoolikott.ee/et/oppematerjal/13006-Muusikaopetuse-toolehed-8-klassile-keelekumblus>
6. Hispaania muusika. Ester Pomerants (2019). <https://ekoolikott.ee/et/oppematerjal/25087-Hispaania-muusika>
7. Prantsusmaa muusika. Ester Pomerants (2019). <https://ekoolikott.ee/et/oppematerjal/25416-Prantsusmaa-muusika>

keskkonda. Elektrofonide teema seostub arvutimuusika ja muusikatööstusega.

9. klassi teemad

Fookuses on õpilase kultuurilise silmaringi laiendamine ja õpilase teadlikuks kontserdi ja muusikateatri külastajaks kujundamine. Tutvutakse orkestriliikidega ja orkestrimuusika žanritega, eesti tuntud orkestrite ja orkestridirigentidega, muusika suursündmustega.

Muusikateatri liikide: ooper, operett, ballett ja muusikal teema avamist valmistab ette hääle ja hääleliikide teema ning tutvumine muusikateatri kujunemises oluliste maade Itaalia ja Prantsusmaaga. Oluline on luua seosed eesti lavamuusika arenguga ning tutvustada eesti lauljaid ja balletitantsijaid.

Džässmuusika käsitlemist valmistab ette Aafrika muusika teema, tutvutakse džässmuusika kujunemise looga ning õpitakse tundma džässmuusika põhijooni ja stiile. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti džässmuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldut.

Lisaks tutvutakse filmimuusika ajaloo arenguga. Kuulatakse (lauldakse) olulisemate maailma ja eesti filmimuusikaheliloojate muusikat (Grünberg, Pärt, Tormis, Sumera jt) ning iseloomustatakse kuuldut. Teema võimaldab näidata heliloojate

MUUSIKATEATER JA FILMIMUUSIKA

1. Rahvusooper Estonia videod. <https://www.youtube.com/channel/UC7XG4VtNcU5KLLKuI19uqMlw>
2. Teater Vanemuine videod. <https://www.youtube.com/@vanemuine1870/featured>
3. Rahvusooperi muusikatunnid. https://www.youtube.com/playlist?list=PLWozS-lj1Xw39Q93_taPstrwgRd7gJ8CO
 - [Mis](#) on ballett? [Mis](#) on ooper? [Mis](#) on hääleliigid? [Mis](#) on orkester?
4. ERR audio- ja videoarhiiv. <https://arhiiv.err.ee/>

POP-, ROKK- JA DŽÄSSMUUSIKA

1. Ränne ja muusika. Maailmakool. <https://maailmakool.ee/randekool/lms/ranne-ja-muusika/ja>
<https://maailmakool.ee/materjalid/100022/randeteemalised-tunnikavad-muusika/>
2. Muusikalised teekonnad. Maailmakool. https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/07/Muusikalised_teenonnad.pdf

loomingu mitmekesisust, varasemalt õpitust saab seose luua nt heliloojatega Grünberg ja Pärt.

Muusika kuulamise teemasid käsitleda aktiivõppemeetodite (nt ajurünnak õpilaste eelteadmiste välja selgitamiseks, TTS – Tean / Tahan teada / Sain teada, pildi sisse minek, võimalikud laused / põhiterminid / võtmesõnad, pressikonverents, intervjuud jt) ja muude praktiliste tööde kaudu. Suunata õpilasi õppeprotsessis infot otsima ja kriitiliselt hindama leitud teabe usaldusväärsust, koostööd tegema digikeskkondades, uut sisu looma ja probleemile lahendusi leidma. Kujundada õpilastes kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse (sh tehisintellekti) ja meedia loodud keskkonda.

Muusika kuulamiseks valida kvaliteetne esitus. Õpilasi suunata jälgima muusikalisi kujundeid, iseloomustama muusika väljendusvahendeid, ära tundma muusikapala vormi (nt rondo, variatsioonid jt). Muusika kuulamisülesanne seada vastavalt muusika kuulamise eemärgile. Muusika kuulamise visuaalne toetamine oleneb kuulamise eesmärgist ja ülesandest, liigne visualiseerimine hajutab tähelepanu kuulamiselt.

Kogetud muusikaelamusi kirjeldada ning avaldada nende kohta põhjendatud arvamust suuliselt, kirjalikult või muul looval viisil. Arvamuse ja analüüsi väljendamisel kasutada omandatud

3. Muusikarännak. Maailmakool. <https://maailmakool.ee/music/>
4. 20. ja 21. sajandi muusika. Gerhard Lock, Saale Konsap, Juhan Vihterpal, Immo Mihkelson, Indrek Palu, Avo Ulvik (2018). <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18748-20-ja-21-sajandi-muusika>

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

1. Kuulamisprotsess. Elin Ots (2010). <https://oppekava.ee/wp-content/uploads/2015/07/Kuulamisprotsess.pdf>
2. Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid. Koostanud: Kristi Kiilu ja Anu Sepp (2014). <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/54734>
 - - Muusikalugu ja muusika kuulamine. Anu Sepp, Kadi Härma (lk 100–107).
 - É. Jaques-Dalcroze'i rütmika ja pedagoogilised põhimõtted. Kaja Kaus (lk 210–228).
 - Omaloomingu ja improvisatsiooni võimalustest muusikatunnis. Kadi Härma (lk 108–123)
3. Ajakiri Muusika. <https://www.ajakirimuusika.ee/>
4. Eesti Kontserdi ajakiri Aplaus. <https://concert.ee/meist/ajakiri-aplaus/>

Osaoskus: laulmine

muusikaalaseid teadmisi ja muusikalist oskussõnavara, võtta kuulda ning arvestada teiste arvamust.

Kogu õppeprotsessi aluseks on aktiivse üldise kuulamisoskuse arendamine. Muusika kuulamisprotsessi ülesehitus:

- lühike sissejuhatav osa – meeleolu loomine (luuletus, pildid, fakte heliloojast ja teose loomisest; sissejuhatav vestlus, mis annab toetuspunktid muusika kuulamiseks (näiteks iseloomulik rütmifiguur, teema tutvustamine, soleeriv pill jne), kuulamisülesande sõnastamine;
- muusika kuulamine – aluseks kuulamisülesanne;
- kuulamisjärgne arutelu/vestlus – emotsioonid, muljed, analüüs; enne teist kuulamist, täiendavad/suunavad küsimused;
- kordav kuulamine – kordamine, mälus kinnistamine (võib toimuda ka järgmises tunnis).

Muusikalugu illustreerivate teostega tutvuda ka musitseerimise teel.

Kasutada diferentseeritud õppeülesandeid, arvestades õpilaste individuaalsust. Anda muusikaliselt võimekamatele õpilastele võimalus esineda klassikaaslastele pillil, mida nad õpivad.

5. Teater Vanemuine lavastuste arhiiv (lavastuste ja Vanemuise sümfooniaorkestri kontsertide kavad). <https://www.vanemuine.ee/teater/repertuaar-rubriiklavastuste-arhiiv/>
6. ERR audio- ja videoarhiiv. <https://arhiiv.err.ee/>
7. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/>
8. Ooperiraamat noortele. Arnold Werner-Jensen (2006).
9. Mina teen sind kuulsaks. Renee Meriste (2018).
10. EMTA videokanal. <https://www.youtube.com/@EMTAVIDEO/videos>
11. ERSO kontserdisalvestised. <https://erso.tv/erso/>
12. Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontserdisalvestused. <https://www.epcc.ee/kontserdisalvestused/>
13. NYJD-muusika. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/arhiiv/nyyd>

Osaoskus: laulmine

Silmaringi ja teadmiste avardamiseks külastada õpilastega kontserte, muusikaetendusi ning viia läbi õppekäike, mida võimalusel seostada õppesisuga. Suunata õpilasi märkama ja võimalusel külastama muusika suursündmusi.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel. Eri suhtlusolukordades osalemine, sh arutelu rühmas ja avalik esinemine; eri tüüpi tekstidest vajaliku teabe leidmine ja usaldusväärsuse hindamine; eri tekstiliikide praktiseerimine (esitlus, arvamustekst, meediatekst, kokkuvõte, referaat jm) ja keeleline toimetamine; nooditeksti ja teabegraafika lugemine; konspekterimine; eesmärgistatud kuulamine ja lugemine; õigehääldus ja õigekiri; sõna rõhk ja värde; laulusõnade tähenduse selgitamine; muusika oskussõnavara ja noodisümbolite tutvustamine; lihtsate laulusõnade loomine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuskultuur: rahvaluule põhiliigid ja žanrid; tänapäeva folkloor; kirjandust ja muusikat ühendavad kunstivormid (lavakunst, film); arutlemine mõne muusikateoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine; lauldava seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga; luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine; laulusõnade loomine; loovkirjutamine loetu või kuuldu põhjal.

Kehaline kasvatus. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu; maailmarahvaste tantsud ja tantsustiilid (kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur); laulu- ja ringmängud; kehahoid (tervis ja kehalised võimed); koordinatsioon; muusikalise liikumise kujundamine laulu karakteri järgi; muusikateose sisu, karakteri, improvisatsioon ja spontaansus (liikumine ja kultuur); mäng kehapillil.

Kunst. Teose, autori ja loomingu määratlus. Kuulatud muusika visualiseerimine, muusika kujutamine värvides: abstraktse pildi joonistamine – kõlad ja vormid, kõlad ja värvid. Pillide kujutamine kunstitöodes. Erinevate rahvaste, ajastute, maailmavaadete illustreerimine, etnograafia, märgid, sümbolid, kujundid. Filmide, arvutimängude ja reklaamide pildikeele ja muusika uurimine ning kriitiline võrdlemine.

Osaoskus: laulmine

Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd: video, animatsiooni, *performance*'i, etenduse vms helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Loodusõpetus (7. kl). Ained ja materjalid: materjalid, millest instrumente algselt tehti, millest on tänapäeval tehtud. Materjalide taaskasutamine, säästev eluviis. Pillide valmistamine erinevatest materjalidest, sealhulgas taaskasutusmaterjalidest. Elus ja eluta loodus: erinevad elus ja eluta looduse helid. Liikumismängud looduslikus keskkonnas. Fred Jüssi „Linnuaabits“, <https://www.youtube.com/watch?v=O3gk38oX6JY>). Fred Jüssi vaikusest, <https://www.youtube.com/watch?v=5s4Ao8Pxjlc>.

Bioloogia. Hingamine ja hingamiselundid, hää, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre, kastraatlauljad, kuulmine, kuulmisorgan, absoluutne kuulmine (7. klass – Paljunemine ja areng; 8. klass – Inimese evolutsioon; 9. klass – Ülevaade inimese elundkondadest, elunditest. Hingamine. Infovahetus väliskeskkonnaga); pärilikkus autorite ja interpretide näitel (9. klass – Pärilikkus); Fred Jüssi loeng kuulmisest: <https://youtu.be/tL5q60YvTgk>.

Füüsika (8.–9. kl). Akustika: heliallikas, võnkumine ja helilaine võngete sagedus, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, heli omaduste mõõtühikud, kaja, müra (8. klass – Võnkumine ja laine); muusikatööstus - valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised instrumendid *versus* elektrofonid.

Geograafia. Riigid ja rahvad, nende asukohad ja -alad kaardil, geograafilistest tingimustest tulenevad kultuurilised eripärasused (kaardiõpetus); rahvaste muusika erinevates keskkonnatingimustes (loodusvööndid); Eesti muusika ja kultuur (9. klass – Eesti ja Euroopa rahvastik); majanduse ja kultuuri vastastikune mõju (9. klass – Sissejuhatus majandusse); teatrid ja kontserdisaalid Eestis (9. klass – Teenindus).

Keemia (8.–9. kl). Hingamine ja hingamiselundid (8. klass – Hapnik ja vesinik. Hapniku roll eluslooduses); muusikainstrumendid (8. klass – Tuntumaid metalle. Tähtsamad metallid ja nende sulamid igapäevaelus).

Matemaatika. Osa leidmine tervikust (vormiõpetus); arvandmete kogumine ja korrastamine; aritmeetilise keskmise leidmine; diagrammi ja graafiku lugemine ja joonistamine; definitsiooni mõiste; hüpoteesi, eelduse, väite ja tõestuse eristamine (probleemülesanded ja arutelud).

Ajalugu. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpreetide elulugude käsitlemisel. Riikide ja rahvaste ajalugu, traditsioonid ja kultuurilugu:

- Iisraeli ja Juuda riik; Vana-India ja Vana-Hiina; Araabia maailm; muusikainstrumentide päritolu (ristisõjad); ristsõdade mõju Eesti kultuuriloos (kristlik kultuuriruum);
- suured maadeavastused (Euroopa mõju vallutatud aladel ja vastupidi);
- reformatsioon;
- USA ja orjapidamine (džassi ajalugu); industriaalühiskonna areng, tööstuslik pööre (muusika salvestamise ja taasesitamise võimalus); popmuusika ajalugu.

Inimeseõpetus. Mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa- ja rahvakalendri teemad. Keha tunnetamine ja koordineerimine. Murdeiga (häälemurre). Tervishoid (hääle tervis). Ettevõtlikkus (ürituste korraldamine). Autoriõigused. Huvid/huviharidus ja selle väärtustamine. Eneseanalüüs, väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis. Fred Jüssi loeng kuulmisest: <https://youtu.be/tL5q60YvTgk>.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond, meedia ja teave; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse; oma maa kultuuripärandi väärtustamine ja teadvustamine; tarbijaharidus. Erinevad usundid, autoriõigused ja vastutus.

Käsitöö ja kodundus. Eesti rahvakultuur ja teiste rahvaste kultuuripärand – rahvariided, esemed, mustrid, kultuuritavad. Kultuuridevahelised seosed, erinevused, sarnasused. Märkid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Loovtööna pillikottide valmistamine, koori esinemisvormi detaili (seelik, õlakott, vöö, peakate vm) disainimine ja valmistamine.

Tehnoloogiaõpetus. Loovtööna pillide valmistamine ja kaunistamine. Muusikainstrumentide valmistamisel kasutatavad materjalid ja nende töötlemine, pillide ehitus.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad ja nende kultuur. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Tekstide silbitamine ja hääldus. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid,

Osaoskus: laulmine

muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppeprogrammid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Informaatika. Varasemates kooliastmetes omandatud oskuste rakendamine loovtöö tegemisel ja vormistamisel, vormistamisel on vaja järgida kooli poolt koostatud nõudeid. Internetiturvalisus ja autoriõigused. Tehisintellekt. Infootsing ja selle kriitiline hindamine. Noodigraafika ja helitöötlusprogrammid.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Muusikalise eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Õpilasi suunatakse muusikakooli õpingutele. Tutvutakse erinevate muusikast lähtuvate elukutsetega: muusikaõpetaja, helilooja, dirigent, interpreet, helitehnik, produtsent, mänedžer jne. Läbi ühismusitseerimise ja kooslaulmise arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Keskendutakse kohalike ja globaalsete keskkonna- ning inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada õpilastes arusaama loodusest kui terviksüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on olulisel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Läbi erinevate teoste kuulamise ja laulurepertuaari on võimalik õpilastele edasi anda sõnum looduse ja keskkonna hoiust. Väärtustatakse pärandkultuuri ja rahvuskultuuri jätkusuutlikku arengut.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Oluline on aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatse ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusikateose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õppijat püütakse kujundada uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes suunatakse õppijaid kasutama tehnoloogiat, et arendada loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides (näiteks loovtöödes).

Tervis ja ohutus: Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimhääle ja muusikainstrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele. Oluline fookus on tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisel ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisel. Õppemeetoditest sobivaimad on aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud.

Väärtus ja kõlblus. Väärtustatakse muusikat ning muusikategevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt musitseerimises arvestades kaaslast ja vastutades enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis); respektieritakse

Osaoskus: laulmine

isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukoha, Eesti muusikapärandit ja nüüdismuusikat. Järgitakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusikaüritustel; väärtustatakse ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja /või pillimängijana. Maailma rahvaste muusika, erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Õpilast suunatakse tegutsema eetiliselt ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas ning suhtuma kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

7.klass

Eeldatav nädalatundide arv on üks

Osaoskus: laulmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;

Õppesisu

Repertuaar. Lauldakse ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule. Tutvutakse vaimuliku rahvalauluga. Õpitakse laulma peast kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Jää vabaks, Eesti meri“, „Mu isamaa on minu arm“, „Mul meeles veel“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.

Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi.

3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.	Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoide häälemurdeperioodil. Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse I ja II kooliastmes omandatud laulu õppimist toetavat muusikateooriat ja omandatakse uusi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad: • helivältsed, rütmifiguurid ja pausid, uued rütmid süntkoop ja triool • kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt; • ühe võtmemärgiga helistikud C–a, G–e, F–d ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud D–h; • rondo ja variatsioonivorm; • muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid. Uued mõisted: häälemurre, rondo, variatsioon, (eesti) vaimulik rahvalaul, süntkoop, triool.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale)	

- Ea- ja teemakohaste ühe- ja/või kahehäälsete laulude ja kaanonite ning eesti ja teiste rahvaste laulude laulmine ühiselt, kooris, ansambelis ja/või üksi *a cappella* ja/või saatega kasutades muusikalist kirjaoskust.
- II kooliastme ühislaulude kordamine.
- Osalemine koolikoori tegevuses.

Osaoskus: pillimäng

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus;
- 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades;
- 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut;
- 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.

Õppesisu

Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes, omandatakse akustilise kitarril või ukulelel esmased mänguvõtted.

Pillimängu kaudu tutvutakse valikuliselt maailma rahvaste (Idamaade, Austraalia jt) muusika ja filmimuusikaga.

Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.

Uued mõisted: akustiline kitarr, ukulele, akord, arranžeerimine, duo, improvisatsioon.

Praktilised tööd

- Meetrumi tunnetamine ja hoidmine pillimängus.
- Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel.
- Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimuse-vastuse motiivid, triooli ja süngoobi mängimine.
- Keha-, rütmi- ja plaatpillidel *ostinato*'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine.
- Kitarri, ukulele või väikekandle mängimine laulude saateks.
- Digivõimaluste katsetamine pillimängus ja muusika loomisel.

Osaoskus: muusikaline liikumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;
- 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improviseerimise kaudu;
- 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt maailma rahvaste muusika või filmimuusika jm);

Õppesisu

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendatakse muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo).

Maaailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale

4) rakendab liikumises muusikateadmisi.	iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd • Muusikavormi väljendamine loovliikumise või improvisatsiooni kaudu üksi või rühmas. • Erinevate liikumisimprovisatsioonide loomine. • Valikuliselt maailma rahvaste tantsude põhisammude õppimine. • Projektülesanne: filmi-videostseeni illustreerimiseks tantsukompositsiooni loomine.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades;	Õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi. • Laulmine. Luuakse lihtsaid meloodiaid ja erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.

3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.	• Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Väikekandel, plokkflöödil, kitarril või ukulelel esitatakse omaloomingut kasutades õpitud mänguvõtteid. • Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmiste ja oskustele. • Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakenduste ja programmidega, nt Ableton Live, BandLab, BeepBox, GarageBand, Muscore, Noteflight jt
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd • Omaloomingu loomine vokaalselt, instrumentaalselt ja/või digitaalselt, rakendades muusikalist kirjaoskust. • Projektülesanded, nt muusika tegemine erinevate (olme)esemetega loomine. • Laulutekstide loomine. • Liikumiskompositsiooni ettevalmistamine ja esitamine. • Laulu-, tantsu või instrumentaalkompositsiooni loomine filmi-videostseeni illustreerimiseks või inspireeritult maailma rahvaste muusikast. • Videote, filmide helindamine.	
Osaoskus: muusika kuulamine	

Õpitulemused Õpilane: 1) avastab seoseid kodukoha ja/või eesti rahvamuusika ning nende tänapäevaste tõlgendustega, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja valikuliselt teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) muusikapärandit: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, instrumentaalmuusika esituskooresse, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;	Õppesisu Autorid ja interpreedid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpretidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega). Muusikainstrumendid. Eristatakse kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille. Tutvutakse kammeransamblite koosseisudega (klaveritrio, keelpillikvartett jt). Maaailma rahvaste muusika. Kuulatakse ning õpitakse valikuliselt tundma teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) muusikapärandit. Luuakse seos eesti muusikas Idamaade kultuurist inspireerunud heliloojatega (nt Sven Grünberg, Peeter Vähi jt). Vaimulik muusika. Tutvutakse eesti vaimuliku rahvalaulu ja heliloojatega, kes on oma loomingus kasutanud vaimulikke rahvaviise (Cyrillus Kreek, Tõnu Kõrvits jt) ning heliloojatega, kes on loonud vaimulikku muusikat (Rudolf Tobias, Arvo Pärt, Urmas Sisask jt). Eesti pärimusmuusika tänapäeval. Pärimusmuusika mõiste, artistid ja ansamblid, festivalid, õppimisvõimalused. Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.
--	--

9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.	
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid, nt helilooja, dirigent, ansambel, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, muusikavorm, AB, ABA (2- ja 3-osaline lihtvorm) Uued mõisted: interpreet, instrumetaalmuusika, kammermuusika, rondo, variatsioon, vaimulik muusika, eesti vaimulik rahvalaul, pärimusmuusika.	
Praktilised tööd • Paaris- või rühmatöö: postri või esitluse koostamine valitud teema kohta. • Erinevate pillide ja pillirühmade kõla eristamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine. • Valikuliselt teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) muusika kuulamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine ja seoste leidmine eesti muusikaga. • Kuulamistestid. • Pärimuse kogumine vanematelt, vanavanematelt. • Töötluse loomine vanemast või uuemast rahvalaulust või pillipalast. • Infootsing pärimusmuusika õppimisvõimalustest Eestis.	

- Projektülesanne: video loomine ja helindamine infotehnoloogia vahendeid kasutades paaris- või rühmatööna (nt muusikainstrumentide tutvustamiseks).
- Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse: teatrid, kontserdisaalid, kirikud, muuseumid jm.
- Arvamuse avaldamine/arvustuse kirjutamine muusikaürituse (kontsert, muusikalavastus), õppekäikude või õpitud rahvaste muusika, heliloojate ja interpretide kohta.

8.klass

Eeldatav nädalatundide arv on üks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter /	Õppesisu Repertuaar. Lauldakse ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule. Õpitakse laulma peast kooliastme ühislause: Eesti hümn, „Eestlane olen ja eestlaseks jään“, „Laul Põhjamaast“, „Oma laulu ei leia ma üles“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid. Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja

E. Vetemaa), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.	väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil. Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse I ja II kooliastmes omandatud laulu õppimist toetavat muusikateooriat ja omandatakse uusi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad: • ○ helivältused, rütmifiguurid ja pausid, uued rütmid - sünkkoop ja triool ○ kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt; ○ ühe võtmemärgiga helistikud C–a, G–e, F–d ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud D–h; ○ bassivõti repertuaarist tulenevalt; ○ rondo ja variatsioonivorm; ○ muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid. Uued mõisted: intervall, akord, bassivõti, pentatoonika	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale)	

- Ea- ja teemakohaste ühe- ja/või mitmehäälsete laulude ja kaanonite ning eesti ja teiste rahvaste laulude laulmine ühiselt, kooris, ansambelis ja/või üksi *a cappella* ja/või saatega rakendades muusikalist kirjaoskust.
- II kooliastme ühislaulude kordamine.
- Osalemine koolikoori tegevuses ja kooli kontserdielul.

Osaoskus: pillimäng

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, katsetab digivõimalusi pillimängus;
- 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades;
- 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut;
- 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.

Õppesisu

Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes, omandatakse akustilise kitarril või ukulelel esmased mänguvõtted.

Tutvutakse valikuliselt maailma rahvaste (Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika) muusikaga läbi pillimängu.

Leitakse ansamblimängu harrastamise võimalusi õpilaste huvi toetamiseks pop- ja rokkmuusika vastu.

Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.

Praktilised tööd

- Meetrumi tunnetamine ja hoidmine pillimängus.
- Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel.
- Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimuse-vastuse motiivid.
- Keha-, rütmi- ja plaatpillidel *ostinato*'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine.
- Kitarri, ukulele või väikekandle mängimine laulude saateks.
- Digivõimaluste katsetamine pillimängus ja muusika loomisel.

Osaoskus: muusikaline liikumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;
- 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improviseerimise kaudu;
- 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, hip-hop, rahvaste muusika jm);
- 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Õppesisu

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise

kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamiseks muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo).

Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid.

Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile. Tantsitakse Ladina-Ameerika

	tantse (nt rumba, samba jt) kasutades nende põhisamme ning väljendatakse end erinevates tantsustiilides (nt rokk, hip-hop jt).
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid. Uued mõisted: Ladina-Ameerika tantsud, rokk- ja popmuusika stiilid.	
Praktilised tööd • Muusikavormi väljendamine loovliikumise või improvisatsiooni kaudu üksi või rühmas. • Erinevate liikumisimprovisatsioonide loomine. • Valikuliselt Ladina-Ameerika tantsude põhisammude õppimine. • Projektülesanne – rokk- ja/või popmuusika stiilis tantsukompositsiooni loomine.	
Osaoskus: muusikaline omalooming	
Õpitulemused Õpilane: 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalset keskkonda kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm);	Õppesisu Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi. • Laulmine. Luuakse lihtsaid meloodiaid ja erinevaid muusikast lähtuvaid tekste

4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.	• Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Väikekandel, plokkflöödil, kitarril või ukulelil esitatakse omaloomingut kasutades õpitud mänguvõtteid. • Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele. • Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakenduste ja programmidega, nt Ableton Live, BandLab, BeepBox, GarageBand, Musescore, Noteflight jt.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd • Omaloomingu loomine vokaalselt, instrumentaalselt ja/või digitaalselt, rakendades muusikalist kirjaoskust. • Projektülesanded, nt stompide (muusika tegemine erinevate (olme)esemetega) loomine. • Laulutekstide loomine. • Rokk- ja/või popmuusika stiilis tantsukompositsiooni loomine. • Laulu-, tantsu- või instrumentaalkompositsiooni loomine inspireeritult maailma rahvaste muusikast. • Helide salvestamine ja töötlemine oma nutiseadmega. • Helitöötlusprogrammiga (näiteks Audacity) rondovormis muusika loomine, kus kasutatakse muusikalisi ja mittemuusikalisi helisid.	

Osaoskus: muusika kuulamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;
- 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;
- 3) võrdleb ja eristab rokk- ja popmuusika stiile ning esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut;
- 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;
- 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;
- 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;

Õppesisu

Autorid ja artistid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) artistidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).

Heli ja selle omadused. Elektrofonid. Arvutimuusika. Tutvutakse heli ja selle omadustega ning eristatakse kõla ja kuju järgi akustilisi ja elektroonilisi muusikainstrumente. Tutvutakse arvutimuusika arengulooga ja selle loomise võimalustega.

Muusikatööstus. Tutvutakse muusikatehnika arengulooga. Õpitakse tundma autorikaitse seadust ja autoriõigusega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).

Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ja õpitakse valikuliselt tundma ja eristama Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika rahvaste muusikat.

Rokk- ja popmuusika sünn ja areng. Levimuusika Eestis. Kuulatakse ja võrreldakse rokk- ja popmuusika stiile, luuakse seosed levimuusika arenguga Eestis.

Kontsert. Korraldatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.

9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.	
Mõisted: heli, kaja, akustika, elektrofon, akustiline ja elektrooniline muusikainstrument, arvutimuusika, levimuusika, muusikatööstus, muusikaäri, artist, produtsent, mänedžer, autoriõigus, rokkmuusika, popmuusika, kantri, <i>rock'n'roll</i>, <i>soul</i>, <i>funk</i>, <i>heavy rock</i> jt.	
Praktilised tööd: • Paaris- või rühmatöö: postri või esitluse koostamine valitud teema kohta. • Mürataseme mõõtmine (õppija poolt valitud kohtades). Rühmatöös tulemuste võrdlemine ja arutelu. • Eesti, Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika muusika eristamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine. • Rokk- ja popmuusika stiilide eristamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine. • Muusika kuulamistestid. • Ajatelje koostamine näiteks https://www.timetoast.com/timelines/dipity-online-timeline) ○ muusikatehnika areng; ○ Eesti levimuusika ajalugu; ○ rokk- ja popmuusika ajalugu. • Muusikapala loomine kasutades erinevaid tehnilisi võimalusi. • Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse: teatrid, kontserdisaalid, kirikud, muuseumid, sh kodukohaga seotud kultuuriväärtuslikud ehitised, asutused jt.	

- Arvamuse avaldamine / arvustuse kirjutamine muusikaürituse (kontsert, muusikalavastus), õppekäikude või õpitud rahvaste muusika, heliloojate ja artistide kohta.

9.klass

Eeldatav nädalatundide arv on üks

Osaoskus: laulmine	
Õpitulemused Õpilane: 1) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / (V. Oxford), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“	Õppesisu Repertuaar: Lauldakse ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehääelseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule. Tutvutakse vaimuliku rahvalauluga. Laulab peast kooliastme ühislause: Eesti hümn, „Mu isamaa on minu arm“, „Jää vabaks, Eesti meri“, „Eestlane olen ja eestlaseks jään“, „Laul Põhjamaast“, „Saaremaa valss“, „Mul meeles veel“, „Oma laulu ei leia ma üles“. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid. Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja

(R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.	väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil. Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse I ja II kooliastmes omandatud laulu õppimist toetavat muusikateooriat ja omandatakse uusi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad: • helivältused, rütmifiguurid ja pausid • kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt; • ühe võtmemärgiga helistikud C–a, G–e, F–d ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud D–h; • rondo ja variatsioonivorm; • muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale): • Ea- ja teemakohaste ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsete laulude ja kaanonite ning eesti ja teiste rahvaste laulude laulmine ühiselt, kooris, ansamblis ja/või üksi <i>a cappella</i> ja/või saatega kasutades muusikalist kirjaoskust. • II kooliastme ühislaulude kordamine. • Osalemine koolikoori tegevuses.	

Osaoskus: pillimäng	
Õpitulemused Õpilane: 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblisse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes.	Õppesisu Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust. Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes, arendatakse akustilise kitarril või ukulele akordmänguvõtteid. Õpilaste huvi toetamiseks pop- ja rokkmuusika ning džässmuusika vastu tuleks leida koolis ansamblimängu harrastamise võimalusi. Tutvutakse maailma rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikaga pillimängu kaudu.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Rütmi improviseerimine kehapillil ja rütmipillidel. • Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimuse-vastuse motiivid. • Keha-, rütmi- ja plaatpillidel <i>ostinato</i>'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimine. • Kitarril, ukulele või väikekandle mängimine laulude saateks.	

- Digivõimaluste katsetamine pillimängus ja muusika loomisel.

Osaoskus: muusikaline liikumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) võrdleb eri maade (Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika) rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;
- 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu;
- 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm);
- 4) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Õppesisu

Liikumistegevusi viiakse läbi nii üheskoos, gruppides kui ka üksi, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamiseks muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo).

Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile.

Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.

Praktilised tööd (valik ideid õpetajale)

- Muusikavormi väljendamine loovliikumise või improvisatsiooni kaudu üksi või rühmas.
- Erinevate liikumisimprovisatsioonide loomine.
- Valikuliselt balleti põhipositsioonide õppimine.
- Projektülesanne - džässmuusika stiilis tantsukompositsiooni loomine.

Osaoskus: muusikaline omalooming

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm;
- 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades;
- 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm);
- 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu;
- 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.

Õppesisu

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

- **Laulmine.** Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.
- **Pillimäng.** Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja *ostinatosid* ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandel, plokkflöödil, kitarril või ukulelel esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid.

	• Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele. • Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.
Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.	
Praktilised tööd (valik ideid õpetajale) • Omaloomingu loomine vokaalselt, instrumentaalselt ja/või digitaalselt, rakendades muusikalist kirjaoskust. • Projektülesanded, nt stompide (muusika tegemine erinevate (olme)esemetega) loomine. • Rühmatöös stompide filmimine ja neis mängitavate „pillide“ partituuri kirjutamine noodikirjutamise programmis. • Laulutekstide loomine. • Džässmuusika stiilis tantsukompositsiooni loomine. • Laulu-, tantsu või instrumentaalkompositsiooni loomine inspireeritult maailma rahvaste muusikast.	
Osaoskus: muusika kuulamine	
Õpitulemused Õpilane: 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;	Õppesisu Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpretide ja artistidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).

2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskooresse, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.	Orkester. Muusikanäidete abil tutvutakse orkestri kujunemise, liikide ja koosseisudega. Õpitakse tundma sümfooniaorkestri koosseisu ning paigutust. Tutvutakse Eesti (esindus)orkestritega. Hääl. Tutvutakse hääleorganitega (hingamiselundid, hääletekitajad, resonaatorid), hääle tekkimise protsessiga, häälemurde ning hääle hoidmise viisidega. Kuulatakse ning eristatakse hääleliike. Maailma rahvaste muusika: Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika. Kuulatakse ning õpitakse tundma Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika muusikat. Muusikateater: ooper, operett, muusikal, ballett. Näidete abil õpitakse tundma muusikateatri nelja olulisemat alaliiki (ooper, operett, muusikal, ballett). Tutvutakse ooperi, opereti, muusikali ja balleti kujunemise looga ning kuulatakse olulisemate heliloojate (Giuseppe Verdi, Georges Bizet, Jacques Offenbach, Andrew Lloyd Webber, Pjotr Tšaikovski jne) loomingut. Luuakse seosed lavamuusika arenguga Eestis. Džässmuusika. Tutvutakse džässmuusika kujunemise looga. Näidete abil õpitakse tundma džässmuusika põhijooni ja stiile. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti džässmuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldut. Filmimuusika. Tutvutakse filmimuusika ajaloo etappidega. Kuulatakse (lauldakse) olulisemate maailma ja eesti filmimuusikaheliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldut.
---	---

	Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.
Mõisted: sümfooniaorkester, kammerorkester, puhkpilliorkester, rahvapilliorkester, džässorkester, dirigent, partituur, instrumentaalkontsert, sopran, koloratuursopran, metsosopran, alt, tenor, kontratenor, bariton, bass, libreto, lavastaja, aaria, retsitatiiv, koreograaf, improvisatsioon, bluus, gospel, spirituaal, <i>ragtime</i>, sving, filmimuusika, <i>soundtrack</i>.	

Praktilised tööd

- Paaris- või rühmatöö: postri või esitluse koostamine valitud teema kohta.
- Eesti, Prantsusmaa, Itaalia ja Aafrika muusika eristamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine.
- Džässmuusika stiilide eristamine, iseloomustamine, võrdlemine nii üksi, paaris kui rühmatööna, oma arvamuse põhjendamine.
- Ajatelje loomine:
 - Eesti muusikateatrid (ühine või eraldi teater Vanemuine ja Rahvusooper Estonia);
 - džässi kujunemine.
- Muusika kuulamistestid.
- Projektülesanne: video loomine ja helindamine infotehnoloogia vahendeid kasutades paaris- või rühmatööna.
- Projektülesanne: filmilõikude helindamine erinevate IT vahendite abil, oma arvamuse põhjendamine.
- Muusikapalade loomine kasutades erinevaid tehnilisi võimalusi.
- Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse: teatrid, kontserdisaalid, kirikud, muuseumid, sh kodukohaga seotud kultuuriväärtuslikud ehitised, asutused jt.
- Arvamuse avaldamine / arvustuse kirjutamine muusikaürituse (kontsert, muusikalavastus), õppekäikude või õpitud rahvaste muusika, heliloojate ja interpretide kohta.